

Sabiedrība par atklātību – Delna

Pētījums

Lēmumu pieņemšanas atklātība
un funkciju deleģēšana nevalstiskajam sektoram
konsultatīvajās padomēs

Finansētājs
Sorosa fonds – Latvija

RĪGA
2002

IEVADS

Gandrīz puse Latvijas iedzīvotāju ir pārliecināti, ka valsts un pašvaldību iestādes neefektīvi veic savus pienākumus un slēpj svarīgu informāciju.¹ Sabiedrība ir dziļi vīlusies un atsvešinājusies no politiskā procesa.

ANO attīstības programmas ietvaros izstrādātajā *Pārskatā par tautas attīstību Latvijā 2000/2001. gadā* atzīts, ka Latvijas iedzīvotāju vidū vispopulārākā piedalīšanās valsts politikas veidošanas procesā ir īslaicīgas un spontānas aktivitātes.² Ilglaicīgās līdzdarbības formas izmanto tikai 6-7% no Pārskatā aptaujātajiem.

Visbiežāk sabiedriskās organizācijas (NVO) ir tās, kuras ieinteresētas ilglaicīgā līdzdalībā politiskajā procesā. Tieši NVO ir vislielākais potenciāls plašākai sabiedrības daļas iesaistīšanai politisko lēmumu pieņemšanā. Kā liecina pasaules pieredze, jebkuras demokrātijas interesēs ir realizēt atklātu politisko procesu, jo tā tiek nodrošināta ne tikai procesa caurskatāmība, bet arī lēmumu kvalitātes uzlabošanās.³

Latvijas Valsts noteiktajās Politikas plānošanas pamatnostādņēs kā viens no galvenajiem minēts līdzdalības princips, kas paredz, ka politikas plānošanas procesā tiek iesaistītas nevalstiskās organizācijas, privātais sektors, ārvalstu institūcijas un sabiedrība tiek informēta par iecerētajām politikas iniciatīvām⁴. Taču sīkāki līdzdalības mehānismi netiek apskatīti, tādējādi radot labvēlīgu augsni tam, lai atsevišķas amatpersonas spētu veiksmīgi izvairīties no sabiedrības plašākas iesaistes pārvaldes darbā.

Viens no veidiem, kā sabiedrisko organizāciju pārstāvji un citas sabiedriski aktīvās ieinteresētās personas var piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā un nodrošināt tā caurskatāmību, ir līdzdalība šim mērķim radītās institūcijās, piemēram, dažādās valsts un pašvaldību konsultatīvās un pārraudzības padomēs.

ANO pārskats lielu nozīmi pievērš dažādām politikas atklātības problēmām. Cita starpā minēts arī, ka "Dažādām konsultatīvajām padomēm un sarunām ar sociālajiem partneriem lēmumu izstrādes un pieņemšanas procesā ir visai ierobežota loma"⁵.

Bieži tiek apgalvots, ka Latvijā praktiski nav iespēju ietekmēt lēmumu pieņemšanas procesu, kas esot necaurskatāms, neskatoties uz to, ka formāli iedzīvotājiem ir paredzēta šāda iespēja. Taču līdz šim vēl nav veikts neviens pētījums par to, vai sabiedrības pārstāvjiem ir iespēja piedalīties padomju darbā, kādā veidā tas izdarāms un cik padomes vispār pastāv mūsu valstī.

Līdz ar to *Sabiedrība par atklātību - Delna* (turpmāk tekstā - DELNA) veica pētījumu, kura galvenais izpētes objekts bija pārraudzības un konsultatīvās padomes un sabiedrisko organizāciju iespējas iesaistīties to darbā.

¹ - 44.2% domā, ka valsts un pašvaldību iestādes bieži slēpj informāciju, un 39% uzskata, ka valsts un pašvaldību iestādes neefektīvi veic savus pienākumus, Ilze Trapeniece, *Politiskie uzskati, vērtības un attieksmes*, Dzīves apstākļi Latvijā 1999. gadā, LRCSP, 2000.

² - ANO *Pārskats par tautas attīstību Latvijā 2000/2001. gadā*, 84-86. lpp.

³ - Smith, M., *Pluralism, Reformed Pluralism and Neopluralism: The role of Pressure Groups in Policy-Making*, p.p. 302-322, in *Political studies* 37.

⁴ - Politikas plānošanas pamatnostādnes, Valsts kanceleja, Rīga, 2000.

⁵ - ANO *Pārskats par tautas attīstību Latvijā 2000/2001. gadā*, 60. lpp.

Pētījumā aplūkotas dažādas (bet ne visas) padomes, fokusējot uzmanību uz to darbības caurskatāmību un sabiedrības pārstāvju līdzdalības iespējām.

DELNAS pārstāvji darbojas divās padomēs - Vides aizsardzības fonda konsultatīvajā padomē un Korupcijas novēršanas padomē. Ziņojumā ir aplūkotas abas šīs padomes, taču netiek sīkāk analizēta DELNAS pieredze, tā vietā sniedzot citu padomju darbā iesaistīto sabiedrības pārstāvju pausto viedokli.

Ziņojums sniedz pārskatu par plašākas sabiedrības iespējām piedalīties lēmumu pieņemšanas procesā caur līdzdalību uzraudzības un konsultatīvajās padomēs, kā arī dod ieteikumus tālākajiem soļiem, uzlabojot padomju darbības caurskatāmību un atvērtību sabiedrībai.

PROJEKTA MĒRĶI UN UZDEVUMI

Projekta mērķis ir veicināt lēmumu pieņemšanas caurskatāmību valsts pārvaldē, nostiprinot sabiedrības līdzdalību pārraudzības un konsultatīvajās padomēs.

Projekta autori izvirzījuši trīs uzdevumus. Pirmkārt, noskaidrot, cik pārskatāma ir dažādu padomju darbība un kādas ir sabiedrības pārstāvju iespējas iesaistīties tajā. Otrkārt, gūt ieskatu padomju darbībā vispār. Treškārt, sniegt ieteikumus padomju darbības caurskatāmības palielināšanai un to atvērtības sabiedrības pārstāvjiem veicināšanai.

Projekta laikā tika aplūkots, kā valsts amatpersonas vērtē sabiedrisko organizāciju līdzdalību, cik liels ir valsts aparāta atbalsts sabiedriskā sektora iesaistīšanai šajā darbā un kā dažas sabiedriskās organizācijas vērtē savas iespējas iesaistīties padomju darbā.

METODOLOĢISKI JAUTĀJUMI

Kopumā Latvijā normatīvajos aktos reģistrētas ap 90 dažādas padomes,⁶ no kurām Projekta laikā selektīvi tika izvēlētas un apskatītas 30 dažādas padomes⁷ un to darbība. Sākotnēji tika iekļautas arī vairākas citas padomes, par kurām vēlāk tika noskaidrots, ka tās pašlaik pārtraukušas darbu (ar vai bez oficiāla rīkojuma, vai arī reorganizācijas dēļ). Šīs padomes ir: Valsts īpašuma privatizācijas fonda konsultatīvā padome, Nodokļu likumdošanas konsultatīvā padome un Noziedzības novēršanas padome. reorganizēta Korupcijas novēršanas padome.

Pētījuma gaitā tika aptaujāti padomju locekļi vai atsevišķos gadījumos – sekretariāta pārstāvji. Katrā padomē tika intervēts viens vai divi pārstāvji. Ja padomes sastāvā ietilpa gan sabiedrības, gan valsts pārvaldes institūciju pārstāvji, tika veiktas divas intervijas – viena ar kādu no valsts institūciju pārstāvjiem un viena – ar sabiedrības pārstāvi (izņemot gadījumus, kad padomes priekšsēdētājs bija sabiedrības pārstāvis – tad tika intervēts tikai priekšsēdētājs). Viena intervija tika veikta arī tādā gadījumā, ja padomē bija pārstāvēti tikai sabiedrības pārstāvji (Augstākās izglītības padome).

Aptaujas tika veiktas, izmantojot strukturēto interviju metodi⁸ vai nu klātienē, vai arī telefoniski. Gadījumā, ja intervija notika ar telefona starpniecību, respondentam iepriekš pa elektronisko pastu tika nosūtīts uzdodamo jautājumu saraksts⁹.

Interviju gaitā respondenti tika lūgti dot galvenokārt savu subjektīvo spriedumu, nevis vadīties strikti pēc padomes nolikuma. Tāpēc atbildes uz tiem jautājumiem, kas attiecas uz nolikumos vai likumos regulētajiem padomes darbības aspektiem, var atšķirties no nolikuma tekstā dotās informācijas.

Bieži nolikumos tiek minēti ļoti plaši un diezgan nekonkrēti uzdevumi (“popularizēt”, “veicināt” utt.). Tāpēc, padomes locekļiem izsakot savu subjektīvo viedokli par, piemēram, padomes uzdevumiem, bija iespējams uzzināt, kādi ir galvenie un ikdienā visbiežāk realizētie padomju uzdevumi.

⁶ - Skatīt pielikumu Nr.1.

⁷ - Pamatinformāciju par padomēm var lasīt Pielikumā Nr. 2.

⁸ - Intervijas jautājumus skat. Pielikumā Nr. 3.

⁹ - Divos gadījumos padomju locekļi izvēlējās atbildēt uz jautājumiem rakstiski (A.Borovkovs – par Korupcijas novēršanas padomi un G.Krusts par Profesionālās izglītības sadarbības padomi).

1. PADOMJU DARBĪBAS RAKSTUROJUMS

1.1. VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

Latvijā par katras padomes dibināšanu pie valsts pārvaldes iestādes tiek lemts ar atsevišķu Ministru Kabineta rīkojumu. To darbību regulē atsevišķi nolikumi. Taču nepastāv vienots likums, kas būtu attiecināms uz šiem institūtiem kopumā.

Pirmās sabiedriskās padomes pie valsts un pašvaldību iestādēm parādījās 90. gadu sākumā. Kā viena no pirmajām 1993. gadā tika dibināta Telekomunikāciju tarifu padome. Taču par visaktīvāko padomju veidošanas posmu uzskatāms 1996. - 1998. gads.

Patlaban kopumā normatīvajos aktos atrodamas ap 90 dažādas konsultatīvās un pārraudzības padomes.¹⁰

Katras padomes darbībai ir specifiski mērķi, uzdevumi, jēga¹¹ atkarībā no tā, kādā nozarē tā darbojas un cik lielu lomu lēmumu pieņemšanā atbildīgā valsts institūcija tai piešķirusi.

Nosacīti padomes var iedalīt divās lielās grupās:

1. **Konsultatīvās un koordinējošās padomes**, kuru mērķis ir valsts politikas veidotāju, realizētāju konsultēšanās ar nozares praktiķiem, speciālistiem. Šajās padomēs parasti ir iesaistīti vairāki sabiedrības pārstāvji. Koordinējošās padomēs notiek konkrētu projektu saskaņošana, vienotas pozīcijas izstrādāšana.

Piemēram, Grāmatniecības padome ir konsultatīva institūcija Kultūras ministrijai. Kā intervijā skaidroja padomes loceklis Nacionālās bibliotēkas direktors, Andrejs Vilks, "Šāda padome ir nepieciešama, lai saskaņotu visu grāmatniecības ķēdes posmu kopīgās intereses, kā arī sagatavotu priekšlikumus ministrijai likumdošanas jautājumos"¹².

Latvijas Tūrisma konsultatīvās padomes lēmumi ir rekomendējoši valsts un pašvaldību iestādēm, sabiedriskajām organizācijām, uzņēmumiem un uzņēmējsabiedrībām tūrisma jomas jautājumos. Tā izskata visus MK lēmumus, kas attiecas uz tūrisma nozares attīstību. Kā intervijā atzīmēja padomes locekle Latvijas Lauku tūrisma asociācijas "Lauku Ceļotājs" pārstāve Asnāte Ziemeļe, "padome ir vienīgā viegli pieejamā vieta, kur var iepazīties ar industrijas nostādni"¹³.

Latvijas Nacionālā Sporta padome koordinē valsts fiziskās audzināšanas un sporta politikas īstenošanas procesu. Padomes lēmumi ir rekomendējoši un atsevišķos gadījumos arī saistoši¹⁴.

Iekšējā audīta padomes nolikumā ir noteikts, ka tā ir "koordinējoša institūcija, kuras mērķis ir koordinēt iekšējā audīta sistēmas ieviešanu un vienotas valsts politikas īstenošanu, lai pilnveidotu valsts pārvaldes

¹⁰ - Skatīt pielikumu Nr.1

¹¹ - Padomju funkcijas skatīt pielikumā Nr.3.

¹² - Skat. intervijas pierakstu.

¹³ - Skat. intervijas pierakstu.

¹⁴ - Padomes lēmumi ir saistoši attiecības uz Sporta bāzu privatizāciju, naudas balvu piešķiršanu sportistiem. Padome apstiprina arī kritērijus, kādiem jāatbilst federācijām, kas vēlas pretendēt uz valsts finansējuma piešķiršanu.

iestāžu darbību un padarītu to efektīvāku un racionālāku, kā arī savas kompetences ietvaros sniegt ieteikumus un konsultēt ministriju un citu valsts pārvaldes iestāžu audita struktūrvienības iekšējā audita jomā”¹⁵.

2. **Uzraudzības padomes**, kuru galvenais uzdevums ir pārraudzīt konkrētu fondu darbību, likuma izpildi, izvērtēt iesniegto projektu un adekvāta finansējuma piešķiršanas nepieciešamību.

Piemēram, Energoapgādes regulēšanas padome nodarbojas ar sabiedrisko pakalpojumu regulēšanu elektroenerģijas, dabasgāzes, sašķidrinātās gāzes un siltumapgādes jomās. Padome izsniedz licences, nosaka tarifus un veicina konkurenci, vienlaicīgi teorētiski aizsargājot patērētāju intereses. Tajā pašā laikā, kā intervijā atzīmēja padomes loceklis Enerģijas patērētāju komitejas priekšsēdētājs Ilmārs Mežiņš, “Ārkārtīgi grūti cīnīties pret monopoluzņēmumiem, sevišķi Latvenergo, jo tie bieži vienkārši noraida pieprasījumus”¹⁶.

Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padome, kam, saskaņā ar nolikumu¹⁷, jāpārrauga pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas un finanšu izlīdzināšanas fonda izpilde.

Jaunizveidotajai Integrācijas fonda padomei piešķirtas ļoti lielas pilnvaras un atbildība. Padome nosaka fonda budžeta izlietojumu un arī ieņēmumu tāmi; nosaka fonda izpildinstitūcijas struktūru un darbinieku skaitu; fonda sekretariāta darbību; kritērijus pēc kādiem fonda līdzekļi tiek piešķirti iesniegtajiem projektiem, kā arī pati šos projektus izskata.

1. 2. PADOMJU LĒMUMU NOZĪMĪGUMS

Padomju darbība vistiešākajā veidā ir atkarīga no to formālajiem darbības ietvariem, kas tiek formulēti MK noteiktajos padomju nolikumos, kā arī amatpersonu gribas un intereses iesaistīt sabiedrību lēmumu pieņemšanā.

Dažām no apskatītajām padomēm ir noteicošā loma valstiski svarīgu lēmumu pieņemšanā, kas galvenokārt saistīti ar līdzekļu pārdali vai noteiktu nozaru politiku koordināciju.

Daļai padomju ir deleģētas pilnvaras pieņemt galējo lēmumu attiecīgajos jautājumos. Piemēram, Augstākās izglītības padome akreditē augstskolas, ERP apstiprina monopoluzņēmumu pakalpojumu tarifus, Ķemeru nacionālā parka padome faktiski regulē ar šo parku un tā apsaimniekošanu saistītos jautājumus, Latvijas zinātnes padome lemj par valsts finansējumu zinātniskajiem pētījumiem, Muitas tarifu padome sadala atviegloto muitas tarifu kvotas, bet Eiropas integrācijas padome var pieņemt galējo lēmumu dažādos jautājumos, kas saistīti ar integrāciju ES.

Latvijas Zinātnes padomei ir uzticēta nozīmīgu valsts budžeta līdzekļu administrācija. Šajā padomē ir iesaistīti arī valsts pārstāvji, bet lielākā daļa locekļu pārstāv Latvijas zinātnieku kopienu. Zināmā mērā šeit var runāt par interešu konfliktu, kuram, šķiet nav risinājuma. Padomes locekļiem ir jāspriež par līdzekļu piešķiršanu saviem kolēģiem. Nav izslēgta arī iespēja, ka tiem jālemj par zinātniskajiem projektiem, kuros viņi paši piedalās. Šo situāciju varētu risināt ar neatkarīgu ekspertu pieaicināšanu, bet

¹⁵ - iekšējā audita padomes nolikums, 05.10.1999.

¹⁶ - Skat. intervijas pierakstu.

¹⁷ - Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padomes nolikums, 19.05.1998.

jebkurš eksperts Latvijā arī būs jāaicina no to pašu zinātnieku vidus. Šāda veida eksperti jau pašlaik ir iesaistīti padomes darbā. Otra iespēja būtu pieaicināt ārvalstu ekspertus, bet tam nepietiek padomes darbam piešķirto līdzekļu.

Līdzīga situācija ir ar Sporta padomi. Tā ir tiesīga pieņemt lēmumus attiecībā uz sporta bāzu privatizēšanu un naudas balvu piešķiršanu.

Vairumā gadījumu padomju pieņemtajiem lēmumiem parasti ir rekomendējošs raksturs¹⁸. Tomēr padomes pieņemto lēmumu nozīmīgums kopumā ir atkarīgs no valsts pārvaldes institūcijas, kurai ir piesaistīta padome, vadītāja attieksmes pret to. Ja konkrētā amatpersona uzskata, ka padomes lēmumi ir jāņem vērā, izstrādājot valsts politiku, tad arī viņa pakļautībā esošie valsts institūcijas darbinieki ņem vērā padomes ieteikumus, rekomendējošos lēmumus. Ja amatpersona padomes nozīmi īpaši neuzsver, tad arī padomes lēmumi var palikt tikai uz papīra.

Latvijas Tūrisma konsultatīvās padomes nolikumā noteikts, ka šī padome ir "institūcija, kuras lēmumi tūrisma jomā ir rekomendējoši valsts un pašvaldību iestādēm, uzņēmumiem (uzņēmēj sabiedrībām), kā arī sabiedriskajām organizācijām."¹⁹ Šāds institūciju plašs spektrs var radīt situāciju, ka padomes lēmumi attiecas uz visiem un ne vienu.

Piemēram, Vides aizsardzības fonda konsultatīvās padomes sekretāre Sandra Urtāne atzina, ka attieksme pret padomi būtiski mainījies pēc tam, kad par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministru kļuvis Vladimirs Makarovs. Padomes locekļi ar Makarova kungu drīz pēc viņa iecelšanas amatā tikušies, kur kopīgi pārrunājuši konsultatīvās padomes jēgu un uzdevumus. Pēc tam V. Makarovs noteicis, ka neviens projekts Vides aizsardzības fonda padomē netiks izskatīts un pieņemts, ja par to savu atzinumu nebūs devusi Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome.

Līdzīgs piemērs ir Muzeju padome. Tās lēmumi nav tieši saistoši Muzeju pārvaldei. Tomēr praksē padomes lēmumi tiek ņemti vērā. Intervijās tika atzīmēts, ka padomes darbam un lēmumiem ir ļoti liela nozīme pārvaldes darbā. Padomē piedalās labākie muzeju speciālisti, kuru viedoklis tiek atzīts par ļoti vērtīgu muzeju jomas tālākā attīstībā.

Tajā pašā laikā jāatzīmē, ka par zināmu nesakārtotību var runāt attiecībā uz Muzeju padomes normatīvajiem ietvariem. Muzeju padomes nolikums nosaka, ka tā ir "sabiedriska konsultatīva institūcija, kas veicina valsts stratēģijas izstrādi muzeju jomā, muzeju attīstību un sadarbību, kā arī lēmumu pieņemšanu jautājumos, kas attiecas uz muzejiem un Nacionālo muzeju krājumu"²⁰. Tajā pašā laikā Muzeju likuma 8. panta "Muzeju padomes izveidošana" 5. sadaļā noteikts, ka "valsts un pašvaldību institūcijas un muzeji savā darbā ievēro Muzeju padomes atzinumus,"²¹ tādējādi piešķirot padomei lēmēj institūcijas statusu.

Līdz ar to varam secināt, ka padomju lēmumu nozīmīgums ir tieši atkarīgs no šādām faktoru grupām:

- Padomes darbības normatīvā ietvara;

¹⁸ - Tas nozīmē, ka iesaistītās puses pārrunā konkrēto jautājumu, dalās pieredzē un meklē visām pusēm izdevīgāko problēmas risinājumu. Taču pieņemtie lēmumi valsts institūcijām nav saistoši. Tie kā padomes viedoklis tiek iesniegti un izskatīti valsts iestādēs, pie kurām padome ir piesaistīta. Valsts amatpersonas ir tās, kas pieņem visiem saistošu lēmumu.

¹⁹ - Latvijas Tūrisma Konsultatīvās padomes nolikums, pieņemts 10.08.1999.

²⁰ - Latvijas muzeju padomes nolikums, pieņemts 21.07.1998.

²¹ - Muzeju likums, pieņemts 18.06.1997.

- Valsts amatpersonu gribas un intereses iesaistīt ekspertus un sabiedrības pārstāvjus valsts pārvaldē;
- Padomes darbības efektivitātes.

1. 3. PADOMJU DARBĪBAS EFEKTIVITĀTE

Padomju darbības efektivitāti lielā mērā ietekmē tie normatīvie ietvari, kuros tiek noteikts padomju sēžu biežums, kompetences, finansējums, locekļu skaits, sastāvs u.tml.

Padomes locekļu skaits bieži vien nosaka to, cik organizēts ir padomes darbs un cik sarežģīts ir lēmumu pieņemšanas process. Kā optimālais padomes locekļu skaits visbiežāk tiek minēts kā 9 - 12 cilvēki.

Praksē padomju locekļu skaits svārstās amplitūdā no septiņiem līdz pat 26 cilvēkiem. Turklāt jāatzīmē, ka atsevišķos gadījumos lielāka apjoma padomju darbība dažkārt ir pat efektīvāka nekā to, kurās iesaistīts šaurš pārstāvju skaits. Lielā mērā tas atkarīgs no padomes kompetencēm, locekļu aktivitātes u.tml.

Piemēram, Vides Aizsardzības fonda Konsultatīvajā padomē darbojas 26 sabiedrisko organizāciju pārstāvji, kas teorētiski varētu radīt lielu darba dezorganizācijas iespējamību. Taču, kā atzīmēja intervijās aptaujātie padomes pārstāvji, darbs norit efektīvi un ar panākumiem.

Padomes darbību lielā mērā nosaka arī tas, kas ir padomes priekšsēdētājs, kādu iniciatīvu šis cilvēks izrāda, sasaucot sēdes, iekļaujot dažādus jautājumus padomes dienaskārtībā, piedaloties un paužot padomes viedokli citās sanāksmēs.

Grāmatniecības padomes pārstāve, Kultūras ministrijas speciāliste grāmatniecības jautājumos Antra Torgāne atzina, ka izdevniecības "Jumava" direktora Jura Visocka kā padomes priekšsēdētāja darbības laikā padome tikās biežāk un tajā tika ierosināti daudzi nozarei būtiski jautājumi.

Padomes darba kvalitāte ne mazāk ir atkarīga no tā, cik lielā mērā tās locekļi izprot savas funkcijas, iespējas ietekmēt valsts institūciju, fondu darbību, kā arī no tā, cik liela ir šo locekļu vēlme to darīt. Īpaši tas attiecas uz sabiedrības pārstāvjiem, kam caur līdzdalību padomē tiek sniegta iespēja paust plašākas sabiedrības viedokli, intereses, nodrošināt caurspīdīgumu.

Kā salīdzinošu piemēru tam var apskatīt Vides Aizsardzības fonda konsultatīvās padomes (VAFKP) un Sociālās palīdzības fonda padomes darbību, kas pēc savas būtības ir līdzīgas. Tomēr praksē šo divu padomju darbība ir krasi atšķirīga. VAFKP tiek biežāk kā reizi mēnesī un izskata visus projektus, kas ir iesniegti. Šīs padomes locekļi uzskata, ka padomes mērķis ir nodrošināt atklātību fonda darbībā. Un tā kā fonds sadala lielus naudas līdzekļus, tad atklātība ir būtiska. Arī Sociālās palīdzības fondā tiek sadalīti līdzekļi, tomēr padome, kura uzrauga fonda darbu, tiek tikai divreiz gadā un vienīgais, ko dara - izskata fonda darbības pārskatu un izsaka priekšlikumus, kā uzlabot fonda darbību. Bez tam padomes locekļi dažkārt arī veic piešķirto līdzekļu izlietošanas pārbaudi.

1. 3. PADOMJU DARBĪBAS CAURSKATĀMĪBA

1.3.1. Padomju sēžu pieejamība

Lielākās daļas padomju sēdes ir atklātas. Tas nozīmē, ka ikviens interesents tajās var piedalīties kā novērotājs. Bieži vien klātesošie piedalās arī diskusijās par attiecīgo tēmu. (Padomju darbības caurskatāmība tabulā Nr.2).

Ir atsevišķas padomes, kuru sēdes ir slēgtas - tajās var piedalīties tikai padomju locekļi un pieaicinātie eksperti. Aptaujātie šo parādību skaidroja ar nepieciešamību strādāt ar konfidenciāliem dokumentiem (Energoapgādes regulēšanas padome un Telekomunikāciju tarifu padome), vai ar cita veida informāciju, kuru nebūtu vēlams izpaust plašākai publikai.

Piemēram, Eiropas Integrācijas padomes pārstāvis Ed. Kušners intervijā minēja, ka bieži vien apspriesto jautājumu publiskošana varētu kaitēt sarunu par iestāšanos ES gaitai.

Tajā pašā laikā Eiropas Kustības Latvijā (EKL) prezidentam Aināram Dimantam šajā jautājumā bija nedaudz atšķirīgs viedoklis. Viņš sacīja, ka būtībā jautājumi nav tik slēpjami. Jebkurā gadījumā pēc padomes sēdēm liela daļa jautājumu tiek publiski apspriesti masu medijos.

Piemēram, Iekšējā audita padomei nevienā dokumentā nav minēts, ka tās sēdes būtu slēgtas, vai atklātas. Tāpēc iespējams, ka pietiekoši labi noorganizētām sabiedrības interešu grupām (ja tādas būtu), piedalīšanās sēdēs nevarētu tikt liegta. Iekšējā audita padomes priekšsēdētāja Elita Vanka izteica šaubas par to, vai bez padomē jau iekļautajiem cilvēkiem varētu atrasties vēl kāds pietiekoši kvalificēts eksperts Iekšējā audita jomā, kurš varētu izteikt vēlmi piedalīties šīs padomes darbā. Tajā pašā laikā viņa arī atzina, ka padome savā darbā labprāt iesaistītu arī citus speciālistus šajā darbā. Elita Vanka gan piezīmēja, padomes sastāva noteikšana ir ministra kompetencē.

Korupcijas novēršanas padomes sēdēs teorētiski varēja piedalīties ikviens interesents, lai arī padomes priekšsēdētājam tika sniegtas tiesības pieņemt galējo lēmumu, vai sēde būs atklāta vai slēgta. Kā liecina pieredze, padomes sēdēs ir bijusi iespēja piedalīties ieinteresēto institūciju pārstāvjiem, piemēram, Ārzemju investīciju padomes, Eiropas Komisijas delegācijas u.tml., tajā pašā laikā mediju pārstāvji gaidījuši aiz durvīm.

1.3.2. Informācijas pieejamība

Sabiedrības informēšana par padomes lēmumiem notiek atšķirīgi – atkarībā no tās locekļu izrādītās iniciatīvas. Dažas padomes par savu darbību informē ar dažādu mediju starpniecību – tām ir gan mājas lapas internetā, gan speciāli bukleti, tiek informēti masu mediji (piemēram, Augstākās izglītības padome un Latvijas Zinātnes padome). Mājas lapu adreses un padomju pieejamību medijiem iespējams apskatīt tabulā Nr.2.

Pārsteidzoši ir konstatēt, ka interneta mājas lapas nav Informācijas sabiedrības nacionālajai padomei, kaut arī tās darbība ir tieši saistīta ar informācijas tehnoloģiju un interneta izmantošanu valsts pārvaldes sistēmā (projekts "e-Latvija").

Atsevišķas padomes informē par saviem lēmumiem tās organizācijas, kas tos izvirzījušas. Dažkārt padomes locekļu pienākums ir iepazīstināt savas organizācijas ar lemto (gadījumā, ja locekļus ir izvirzījusi kāda organizācija). Taču gadījumā, ja padomes locekļi ir iesaistīti kā eksperti, nevis kā noteiktas sabiedriskas organizācijas pārstāvji, šāds uzdevums tiem nav jāpilda.

Sabiedrisko organizāciju informēšana notiek ar organizācijas informatīvu izdevumu starpniecību. Taču parasti sniegtā informācija ir diezgan īsa, tur parādās tikai pats būtiskākais par sēdēs apskatīto un nolemto. Šādi informatīvie materiāli ir tām organizācijām, kas ir spēcīgas, labi strukturētas un aktīvas. Piemēram, Latvijas Pašvaldību Savienībai ir savs izdevums "Loks", kurā tiek publicēta svarīgākā informācija. Līdzīgi piemēri ir arī DELNAS izdevums "Uz Delnas," Latvijas Muzeju asociācijas laikraksts "Muzeju Vēstnesis" u.tml.

Daudzas organizācijas izmanto tradicionālo informācijas nodošanas modeli - informācija pārējiem organizācijas biedriem tiek nodota kopsapulcēs, ikmēneša informatīvajos rītos u.tml.

Piemēram, kā intervijā atzīmēja Grāmatniecības padomes loceklis Nacionālās bibliotēkas direktors Andrejs Vilks, "vienreiz mēnesī notiek informācijas rīts, kurā var piedalīties visi. Tur tad arī tiek izstāstīti jaunumi. Bez tam vienreiz gadā notiek kopsapulces"²².

Taču bieži respondenti piebilda, ka pārējie tiek informēti, ja izskatāmais jautājums tik tiešām bija būtisks arī pārējiem.

Piemēram, Latvijas Tūrisma konsultatīvās padomes priekšsēdētāja A. Ziemele šajā sakarā norādīja, ka viņas pārstāvētās organizācijas "Lauku ceļotājs" locekļus diez vai interesē visas nianse, par kurām tiek runāts padomes sēdē.

Daudzi aptaujātie respondenti atzina, ka, ja padomes sēdēs tiek skatīti konkrēti projekti vai pieņemti citi tam līdzīgi liela apjoma lēmumi, tad var rasties grūtības par to pilnībā informēt tās institūcijas, kas padomes locekļus deleģējušas. Tika arī apšaubīta šāda veida informēšanas nepieciešamība.

Dažu padomju nolikumos ir norādīta konkrēta informācija, kura regulāri ir jāpublicē, piemēram, izmaiņas tarīfos, atskaites par padomes darbu u.tml. Svarīgākie lēmumi parasti tiek paziņoti preseī ar preses reližu un īsu preses konferenču palīdzību.

Padomju darbības caurskatāmība

Tabula Nr.2

	Padome	Internets	Sēžu atklātība	Prese
1	Administratīvi teritoriālās reformas padome	-	Atklātas	Pašvaldību savienības izdevums "Loks"
2	Augstākās izglītības padome	www.aip.lv	Atklātas	Informācija tiek izsūtīta uz ziņu dienestiem; rubrika

²² - Skat. intervijas pierakstu.

				“Izglītībā un Kultūrā”; par finansiālo darbību- 1x gadā “Latvijas Vēstnesis”,
3	Ceļu satiksmes drošības padome	Pamatinformācija atrodama: www.satdep.lv	Atklātas	Nolikumā noteikts, ka Padomes sekretariāta pienākums ir nodrošināt masu medijus par padomes darbību un pieņemtajiem lēmumiem.
4	Eiropas integrācijas padome	Www.eib.lv (Eiropas integrācijas biroja mājaslapa)	Slēgtas	Pēc sēdēm parasti tiek rīkotas preses konferences, izsūtītas preses relīzes
5	Eiropas Savienības izglītības programmu koordinācijas padome ²³	-	- ²⁴	-
6	Energoapgādes regulēšanas padome	www.erp.riga.lv	Tikai uzaicinātie. Sēdēs bez balsstiesībām var piedalīties arī divi Enerģijas patērētāju komitejas pieaicināti pārstāvji (padomes sastāvā ar balsstiesībām ir viens šīs komitejas loceklis)	Vismaz reizi ceturksnī “Latvijas Vēstnesī” tiek publicēta nolikumā noteiktā informācija
7	Grāmatniecības padome	-	Nolikums neparedz sēdes aizklātību.	-
8	Iekšējā audita padome	http://www.fm.gov.lv/110audit_padome/padome_fr.htm (pašlaik tikai padomes sastāvs, turpmāk plānots arī publicēt citu informāciju)	Slēgtas ²⁵	

²³ Šī padome faktiski nedarbojas, tāpēc šeit papildu informācijas nav

²⁴ - Padome savu darbību praktiski ir izbeigusi.

9	Informācijas sabiedrības nacionālā padome	-	Atklātas, iepriekš piesakoties	Neregulāras intervijas masu medijos
10	Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome	-	Atklātas	-
11	Īpaši atbalstāmo reģionu padome	-	-	-
12	Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas jautājumos	Pašlaik tiek gatavota plašākas informācijas publicēšana ĀM mājas lapā www.mfa.gov.lv	Atklātas	Īsās ĀM preses konferencēs tiek informēts par kārtējās sēdes jautājumiem
13	Korupcijas novēršanas padome ²⁶	http://www.pretkorupcija.lv	Teorētiski var pieteikties jebkurš. Padomes priekšsēdētājs nolemj, vai var piedalīties sēdē. Mēdz būt arī sēdes, kurās tiek izskatīti slepeni jautājumi. Tad sēdes ir slēgtas.	Latvijas vēstnesī 2 x gadā tiek publicētas atskaites par padomes darbu.
14	Ķemeru nacionālā parka konsultatīvā padome	Tā kā padomes mērķis ir saskaņot visu ieinteresēto pušu viedokļus, kas ir pārstāvēti padomē. Padomes sēdes ir vienīgais informācijas izplatīšanas kanāls.	Atklātas	-
15	Latvijas būvniecības padome	Pamatinformācija atrodama: www.varam.gov.lv/bd/B_Padome.htm	-	-
16	Latvijas muzeju padome	www.muzeji.lv Informācijas par padomes nolikumu, sastāvu un pieņemtajiem lēmumiem: www.km.gov.lv	Atklātas	Informācija tiek publicēta Latvijas muzeju asociācijas laikrakstā "Muzeju vēstnesis".

²⁵ Padomes nolikumā par šo jautājumu nekādas norādes nav, arī intervijas laikā neizdevās noskaidrot, vai sēdes ir atklātas vai slēgtas. Tomēr no konteksta noprotams, ka sēdes ir slēgtas.

²⁶ - Kopš 2002. gada iekļauta Noziedzības un korupcijas novēršanas padomes sastāvā.

1 7	Latvijas Nacionālā sporta padome	www.vip.lv	Atklātas	Izglītības un Zinātnes ministrijas "Informatīvais materiāls Latvijas sporta organizācijām".
1 8	Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome	-	Atklātas	Informācija tiek publicēta asociācijas : "Lauku Ceļotājs" laikrakstā, kas iznāk 2x gadā.
1 9	Latvijas zinātnes padome	Www.lzp.lv	Atklātas	"Latvijas Vēstnesis", "Zinātnes Vēstnesis"
2 0	Muitas tarifu padome	-	Atklātas	-
2 1	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome	Informācija atrodama Latvijas Darba devēju konfederācijas mājas lapā: www.lddk.lv	Slēgtas	NTSP izdevums "NTSP ziņas"
2 2	Pašvaldību finansu izlīdzināšanas padome	-	Nolikumā nav noteikts, vai sēdes ir atklātas vai slēgtas	-
2 3	Pārtikas padome	-	Slēgtas	-
2 4	Profesionālās izglītības sadarbības padome	-	Nolikumā nav noteikts.	-
2 5	Reģionālās attīstības padome	Pamatinformācija atrodama: www.llkc.lv	Atklātas, ja padome nav pieņēmusi citu lēmumu.	-
2 6	Sociālās apdrošināšanas padome	-	-	-
2 7	Sociālās palīdzības fonda padome	www.spf.lv	Nolikumā nav noteikts.	-
2 8	Telekomunikāciju tarifu padome	-	Slēgtas	Izmaiņas tarifos tika publicētas presē
2 9	Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome	www.kkf.lv	KKF nolikumā nav noteikts.	-
3 0	Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome	Pamatinformācija atrodama: www.lvaf.gov.lv	Atklātas	-

2. SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJI PADOMĒS

2.1. PADOMJU LOCEKĻU ATLASE, SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJU PIESAISTE

Vairumā gadījumu lēmums par to, ka padomes darbā jāiesaista sabiedrības pārstāvji, ir pieņemts institūcijā, pie kā tā tiek veidota.

Padomju nolikumu saturs lielā mērā ir atkarīgs no tā, kas ir iesaistītās puses. Ja paredzēts piesaistīt sabiedriskās organizācijas, tad tiek pieaicinātas tās lielākās, aktīvākās NVO, kas līdz padomes tapšanas brīdim ir izrādījušas iniciatīvu.

Piemēram, pēc šāda principa *Sabiedrības par atklātību - Delna* pārstāvis tika uzaicināts darboties Korupcijas novēršanas padomē.

Savulaik Telekomunikāciju tarifu padomē ietilpa tikai dažādu nozaru eksperti, kas tika iecelti uz pieciem gadiem bez atcelšanas iespējām. Šāds darbības mehānisms tika atzīts par nepiemērotu un tika izveidots jauns.

Visi aptaujātie atzinīgi novērtēja padomju izveides pamatprincipu: iesaistīt sabiedrības pārstāvjus lēmumu pieņemšanā. Visbiežāk padomes ir veidotas tā, lai tiktu iesaistītas visas ieinteresētās puses. Taču nav viennozīmīgi atrisināts jautājums par to, kas ir šīs puses un kam būtu tiesības tās pārstāvēt, paliek atklāts. Tomēr parasti sabiedrības pārstāvji tiek pieaicināti no organizācijām, ko nosacīti var iedalīt četrās lielās grupās:

- Organizācijas, uz kuru darbību tieši attiecas padomes pieņemtie lēmumi, ieskaitot konkrētu pašvaldību pārstāvjus, ja padome spriež par kādu noteiktu teritoriju.

Administratīvi teritoriālās reformas padomē pašvaldību pārstāvji iesaistīti, lai panāktu iespējami efektīvu informācijas apmaiņas procesu starp valsts institūcijām un pašvaldībām, kā arī lai pašvaldības varētu aktīvi iesaistīties likumu projektu izstrādē.

Sabiedrības Integrācijas fonda padomē starp citām sabiedriskajām organizācijām darbojas Latvijas Nedzirdīgo savienības prezidents un Latvijas Čigānu nacionālās kultūras biedrības priekšsēdētājs. Šīs organizācijas tieši skar padomes pieņemtie lēmumi, tāpēc pastāv pamatotas bažas, ka te varētu rasties zināma interešu lodēšanas iespējamība.

- Profesionālās organizācijas un to apvienības, kā arī darba ņēmēju pārstāvniecības, t.sk., Tirdzniecības un Rūpniecības kamera, Latvijas darba devēju asociācija, Brīvo arodbiedrību savienība u.c.

Nacionālajā trīspusējās sadarbības padomē, saskaņā ar speciāli noteiktu likumu, valdības pārstāvji uz paritātes principiem aicinājuši piedalīties Latvijas Darba devēju asociāciju kā darba devēju un Brīvo arodbiedrību savienību kā darba ņēmēju pārstāvjus.
(skat. ... lpp.).

Arī Profesionālās izglītības sadarbības padomē darbojas Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāvis, kas, kā intervijā atzīmēja padomes priekšsēdētājs G. Krusts, vienlaicīgi darbojas vairākās padomēs, un

tāpēc "rezultātā ir problēmas ar sēžu darba dienas noteikšanu."²⁷ Šajā padomē saskaņā ar nolikumu darbojas arī Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvis.

Telekomunikāciju tarifu padomē bija iesaistīts viens Latvijas Brīvo arodbiedrību pārstāvis. Sociālās palīdzības fonda padomē darbojas Latvijas pensionāru federācijas pārstāvis.

- Latvijas Pašvaldību Savienība (LPS)

Visplašāk LPS pārstāvji pārstāvēti Administratīvi teritoriālās reformas padomē, kurā to īpatsvars pārsniedz valsts institūciju pārstāvju skaitu.²⁸

Pa vienam LPS pārstāvim ir tādās padomēs kā, piemēram, Ceļu satiksmes drošības un Energoapgādes regulēšanas padomēs, Latvijas muzeju padomē un Latvijas Tūrisma konsultatīvajā padomē²⁹ u.tml.

- Konkrēti eksperti, kas nepārstāv organizācijas, bet izsaka savu ekspertu spriedumu attiecīgajos jautājumos.

Piemēram, Latvijas zinātnes padomē darbojas zinātnieki, kas pārstāv nevis atsevišķas sabiedriskās organizācijas, bet gan paši sevi kā noteiktas zinātnes nozares interešu paudēji. Padomes lēmumi, neapšaubāmi, tieši ietekmē šo sfēru attīstību, tāpēc šajā gadījumā pat var runāt par zināmu interešu konfliktu (skat. ... lpp.).

Iekšējā audita padomē iesaistītie sabiedrības pārstāvji ir audita eksperti nevis nevalstisku organizāciju deleģēti cilvēki.

Šobrīd pārstāvniecības plašums netiek kontrolēts, tāpēc tas atkarīgs gan no pašu padomju locekļu personīgās iniciatīvas, gan no deleģējušo sabiedrisko organizāciju intereses par padomes darbu. Parasti, ja padomē pieņemtie lēmumi tieši ietekmē attiecīgās organizācijas darbu vai tās locekļu intereses, atgriezeniskā saite tiek uzturēta pietiekoši augstā līmenī.

Piemēram, Latvijas Nacionālajā sporta padomē sabiedriskās organizācijas ir tās, kas iesniedz konkrētus ieteikumus un likumprojektus izskatīšanai padomē.

Visatvērtākā no padomēm ir Latvijas Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome, kas savās rindās pieņem ikvienu ieinteresēto, kura pārstāvētā organizācija kaut kādā mērā būtu saistīta ar vides aizsardzību. Šīs padomes darbības reglamentā noteikts, ka viens no tās mērķiem un uzdevumiem ir: "Aizstāvēt dažādu sabiedrisko organizāciju, arodasociāciju, nozaru un reģionālo asociāciju, izglītības un zinātnes iestāžu, nevalstisko vides aizsardzības organizāciju un citu organizāciju intereses Fonda darbībā."³⁰

Pārtikas padomes sastāvā nav neviena pārstāvja no sabiedriskajām organizācijām, taču kā konsultants sēdēs vienmēr ir klāt Pārtikas uzņēmumu federācijas pārstāvis, kas piedalās diskusijās un pauž savas organizācijas nostādnes. "Praktiķu viedoklis tiek ņemts vērā, ja tas ir labi argumentēts un to ir iespējams

²⁷ - Skat. intervijas pierakstu.

²⁸ - Skat. Lpp.

²⁹ - Skat. Tabulu Nr.1.

³⁰ - Latvijas Vides aizsardzības fonda Konsultatīvās padomes darbības reglaments, apstipr. Latvijas Vides aizsardzības fonda Padomes sēdē 1997.g. 17. 01.

ieviest bez lieliem finansu ieguldījumiem. Turklāt, lai paustu šādu viedokli, nav jābūt padomes loceklim,” tā Pārtikas padomes darbu raksturoja Mendes kungs no Pārtikas uzņēmumu federācijas.

Jautājot, vai nebūtu nepieciešams iesaistīt arī citas ieinteresētās puses, daudzi intervējamie atzina, ka šādu iespēju varētu apsvērt, ja sabiedrības pārstāvji paši izrādītu interesi. Vairumā gadījumu tās nav.

Ir vairākas padomes, kurās papildus eksperti netiek piesaistīti, jo Latvijā trūkst speciālistu jomās, kurās tās darbojas.

Daļa aptaujāto atzina, ka padomē jau ir iesaistītas visas tās organizācijas, kam ir cieša saikne ar nozari. Tāpēc netika saskatīta nepieciešamība pēc jaunu interesentu piesaistes. Daži no aptaujātajiem puda viedokli, ka jau šobrīd padomes locekļu pārlieku lielais skaits negatīvi ietekmē lēmumu pieņemšanas kvalitāti.

Pētījuma rezultāti liecina par to, ka līdzdalības iespējas padomju darbā netiek liegtas vairumā gadījumu. Vairākārt aptaujātie padomju pārsāvji uzsvēra, ka sēdes ir publiskas un tajās var piedalīties jebkurš interesents, tostarp arī no nevalstiskajām organizācijām.

Vienlaicīgi tomēr tika atzīts, ka viss atkarīgs no pašu iedzīvotāju iniciatīvas un organizētības pakāpes. Lai efektīvi kontrolētu valsts ierēdņu darbu, iedzīvotājiem nepieciešams veidot rīcībspējīgas un bieži vien arī neitrālas sabiedriskās organizācijas. Turklāt tām jābūt pietiekoši profesionālām, lai varētu diskutēt ar valsts pārstāvjiem par attiecīgiem jautājumiem.

Tikai atsevišķos gadījumos valsts institūciju pārstāvji uzskatīja, ka sabiedrības pārstāvju darbība padomē varētu traucēt tās darbu. Taču bieži vien šis viedoklis bija vairāk saistīts ar valsts institūciju pārstāvju personīgo attieksmi pret noteiktu organizāciju pārstāvjiem nevis organizāciju darbu kopumā.

Jāatzīmē, ka atsevišķu īpaši aktīvo sabiedrisko organizāciju pārstāvji darbojas vienlaikus vairākās padomēs, kas bieži vien noved pie tā, ka atsevišķām personām varētu rasties grūtības orientēties lielajā padomju kompetenču sarakstā, kā arī padomju locekļu uzdevumu un tiesību īstenošanā³¹.

Muitas tarifu padomē sākotnēji bijuši iesaistīti vairāki sabiedrības pārstāvji, taču, kā intervijā apgalvoja Finanšu Ministrijas Muitas likumdošanas departamenta direktors, bijušais Muitas Tarifu padomes priekšsēdētājs Guntis Kozinda: “sabiedrības pārstāvju darbība nav attaisnojusi, tie nodarbojušies pārsvarā ar “pašreklāmu” un aizstāvējuši tikai savas intereses”. Tāpēc vēlāk padomes sastāvs ir mainīts, neiekļaujot sabiedrības pārstāvjus.

Padomes sēdes gan ir atklātas un tajās var piedalīties ikviena ieinteresētā persona. Un kā intervijā atzīmēja G. Kozinda, “Pēc līdzšinējās pieredzes sabiedrības pārstāvju interese sākumā bijusi liela, bet vēlāk uz sēdēm tie ieradušies neregulāri”.

Nepieciešamības gadījumā sabiedrības pārstāvji tiek piesaistīti kā eksperti. Tomēr nekur nav oficiāli noteikts, kad rodas šie nepieciešamības gadījumi un pēc kādiem kritērijiem tie tiek izvērtēti.

Līdzīga situācija ar plašāku sabiedrības pārstāvju iesaistīšanu ir bijusi arī Ārējās ekonomiskās politikas padomē. Sākotnēji padome sūtījusi ielūgumus uz padomes sēdēm ļoti daudzām sabiedriskajām

³¹ - Skat. ... lpp.

organizācijām, bet prakse pierādījusi, ka šīs organizācijas aizstāv salīdzinoši šauru uzņēmumu grupas. Bieži vien attiecīgās industrijas lielākie pārstāvji tajās vispār neesot pārstāvēti. Uzaicinātie pārstāvji esot nodarbojušies ar savu šauru interešu aizstāvību, kā rezultātā no šādas prakses nācies atteikties. Ārējās ekonomiskās politikas padomes priekšsēdētājs Uldis Vītolis intervijā izteica nožēlu, ka sabiedriskās organizācijas pašas nav pietiekoši labi noorganizējušas savu darbu un tāpēc nevar tikt iesaistītas padomes darbā. No intervijas bija noprotams, ka arī Tirdzniecības un Rūpniecības kameras pārstāvis (vienīgais sabiedrības pārstāvis pašreizējā padomes sastāvā) diezgan maz ir ieinteresēts politikas izstrādes jautājumos, bet vairāk – informācijas iegūšanā par ekonomiskajām iespējām ārvalstīs³².

Atsevišķu uzmanību ir pelnījusi Eiropas Integrācijas padome, jo tuvākajā laikā, saskaņā ar valdības deklarēto darba kārtību ir jānotiek referendumam par iestāšanos Eiropas Savienībā. Tieši no iedzīvotāju informētības būs atkarīgi šī referenduma rezultāti. Kā intervijā atzīmēja Eiropas Kustības Latvijā prezidents Ainārs Dimants, patlaban valsts institūciju pārstāvji nenodarbojas ar iedzīvotāju informēšanu un dialoga veidošanu ar sabiedrību tik lielā mērā, cik tas būtu nepieciešams.

Neviena sabiedrības pārstāvja kā pilntiesīga locekļa nav Eiropas Integrācijas padomē. Padomes sastāvu nosaka Ministru prezidents, izdodot attiecīgu lēmumu. Novērotāja statusā padomes darbam līdzī seko EKL prezidents Ainārs Dimants.

Sakarā ar to, ka Eiropas integrācijas padomes uzdevumi ir vairāk saistīti ar valsts pārvaldes sistēmas darba saskaņošanu Latvijas integrācijai Eiropas Savienībā, sabiedrības pārstāvji varētu arī nebūt iesaistīti. Tai pat laikā šī padome nodarbojas arī ar “valsts vienotas politikas un stratēģijas izstrādi un realizāciju Latvijas integrācijai Eiropas Savienībā, nosakot prioritāros darbības virzienus un izpildes termiņus”, kas varētu interesēt arī sabiedrības pārstāvjus. Kā intervijā atzina A. Dimants, “EKL dažkārt labprāt izteiktu savu viedokli attiecībā uz atsevišķiem padomē apskatāmajiem jautājumiem, tāpēc labprāt ieņemtu arī pilntiesīga locekļa statusu”.

Eiropas Integrācijas padome pieņem lēmumus tika tad, ja par tiem vienbalsīgi nobalsojuši visi sanāksmes locekļi. Tāpēc no organizatoriskā viedokļa būtu grūti iedomāties situāciju, kad padomes darbā piedalās arī plašāku sabiedrību pārstāvošu sabiedrisko organizāciju pārstāvji, jo integrācijai Eiropā pašlaik Latvijā ir diezgan daudz pretinieku. Tajā pašā laikā tādas organizācijas kā EKL, kas sadarbojas arī ar ļoti daudzām citām NVO, pārstāvis ar savu eksperta viedokli visticamāk gan tikai veicinātu, nevis kavētu padomes lēmumu pieņemšanas procesu.

Šajā sakarā Eiropas Integrācijas biroja direktors Edvards Kušners sacīja: “Sabiedrību nevar iesaistīt diskusiju metodikas (sarunu taktikas) izstrādē, jo “ ko zina sabiedrība, to zina arī Eiropas Savienība”. Sarunu gaitu nebūtu vēlams publisko, jo tas būtu kā medusmaize cilvēkiem, kas sēž galda otrā galā. Respektīvi, sabiedrības lielāka piesaiste tieši lēmumu pieņemšanā būtu drauds Latvijas virzībai uz ES.” Mums atliek tikai akli uzticēties Kušneri kunga sprieduma patiesumam, jo izvērtēt, cik liela jēga šādai slēpenībai, sabiedrībai nav ļauts.

Tajā pašā laikā E.Kušners intervijā uzsvēra, ka padome sadarbojas ar dažādām sabiedriskajām organizācijām, izmantojot Eiropas integrācijas biroju kā starpnieku. Starp šīm sabiedriskajām organizācijām E.Kušners minēja arī euroskeptiķu organizāciju “Klubs 415”. Šī kluba vadība gan pilnīgi noliedza jebkādu sadarbības faktu, pieļaujot vienīgi iespēju, ka esot saņēmuši informāciju par padomē

³²- Par spīti vairākkārtējiem mēģinājumiem neizdevās sazināties ar TRK ģenerāldirektoru, kas ir šīs padomes sastāvā. Tāpēc TRK nostāja šajā jautājumā nav zināma.

izskatāmajiem jautājumiem. "Klubs 415" arī uzskata, ka sadarbība ar valsts iestādēm ir pilnīgi neiespējama, jo pieeja pamatjautājumam – vai Latvijai būtu jāiestājas ES – ir diametrāli pretēja. Līdz ar to "Klubs 415" nevar piedalīties diskusijās par to, kā *labāk* iestāties ES, jo nepiekrīt pašam galvenajam faktam – ka Latvijai vispār būtu jāiestājas ES³³.

Gadījums ar "Kluba 415" ir viens no tiem precedentiem, kad sabiedriskā organizācija, kas būtu ļoti ieinteresēta jautājumā, ko konkrētā padome izskata, nerod iespēju tajā piedalīties.³²

EKL prezidents A. Dimants intervijā sacīja, ka notiek noteikta līmeņa dialogs starp atsevišķu ministriju pārstāvjiem un EKL un citām NVO, taču iniciatīva un pat lielākā daļa finansējuma nāk no pašiem EKL un to atbalstītājiem un tas nenotiek minētās padomes ietvaros.

EKL dialogs ar valsts institūciju pārstāvjiem, t.sk., arī ar Integrācijas padomes locekļiem norit ārpus padomes ietvariem un tiek zināmā mērā uzskatīts par konsultatīvu Eiropas Integrācijas padomei. EKL veido publiskas diskusijas, iesaistot arī citus sabiedrības pārstāvjus. Šīs diskusijas tiek translētas radio un pēc tam atsauksmes EKL publicē savā izdevumā "Virziens- Eiropa".

PADOMJU SASTĀVS

Tabula Nr. 2.

	Padome	Pārstāv sabiedr. org.	No tiem LPS pārstāv	Pārstāv valsts institūciju
1	Administratīvi teritoriālas reformas padome	14	-	7
2	Augstākās izglītības padome	11	-	
3	Ceļu satiksmes drošības padome	2	1	18
4	Eiropas integrācijas padome			15
5	Eiropas Savienības izglītības programmu koordinācijas padome	(3)	-	12(15) ³⁴
6	Energoapgādes regulēšanas padome	5 ³⁵	1	5
7	Grāmatniecības padome	12	-	1
8	Iekšējā audita padome	4		1
9	Informācijas sabiedrības nacionālā padome	9	-	10 ³⁶
10	Īpaši atbalstāmo reģionu padome			
11	Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome ³⁷	17	1	4
12	Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas	1	-	16

³³ Jāpiebilst, ka Eiropas Integrācijas Biroja interneta mājaslapā (www.eib.lv) ir ievietota hipersaite uz kluba 415 interneta mājaslapu, tādā veidā ļaujot EIB mājaslapas apmeklētājiem iepazīties arī ar eiroskeptiķu viedokli.

³⁴ Padomes sastāvā ietilpst 11 dažādu ministriju un ministriju departamentu pārstāvji, kā arī Eiropas integrācijas biroja pārstāvis. Par sabiedrības pārstāvjiem nosacīti varētu uzskatīt Eiropas savienības izglītības programmu "Socrates", "Leonardo da Vinci", "Youth for Europe" pārstāvjus, jo katrai no šīm programmām ir savas padomes, kurās pārstāvēti sabiedrības pārstāvji. Turklāt minēto programmu pārstāvji nevar tikt klasificēti kā valsts pārstāvji.

³⁵ Starp sabiedrības pārstāvjiem ietilpst arī valsts monopoluzņēmumu "Rīgas siltums", "Latvijas gāze", un "Latvenergo" pārstāvji, kas gan nevar piedalīties balsošanā par jautājumiem, kuri attiecas uz šīm organizācijām.

³⁶ Latvijas attīstības aģentūras ģenerāldirektors ir pieskaitīts valsts pārstāvjiem

³⁷ Pētījuma laikā tiek mainīts padomes sastāvs.

	koordinācijas jautājumos			
13	Korupcijas novēršanas padome	2		13
14	Ķemeru nacionālā parka konsultatīvā padome ³⁸	12	-	3
15	Latvijas būvniecības padome	-	-	-
16	Latvijas muzeju padome	14	1	1
17	Latvijas Nacionālā sporta padome	5	-	7
18	Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome	12	1	8
19	Latvijas zinātnes padome	19	-	1
20	Muitas tarifu padome	-	-	15
21	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome	14	-	7
22	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas padome	5	5	6
23	Pārtikas padome	-	-	12
24	Profesionālās izglītības sadarbības padome	8	1	5
25	Reģionālās attīstības padome	1	1	9
26	Sociālās apdrošināšanas padome			
27	Sociālās palīdzības fonda padome	4	1	3
28	Telekomunikāciju tarifu padome	7	.. ³⁹	-
29	Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome	10	-	1
30	Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome	26	2	-

³⁸ Pētījuma veikšanas laikā sakarā ar jauna likuma pieņemšanu un nesenajām pašvaldību vēlēšanām sastāvs mainījās, tāpēc šeit atspoguļotie dati ir aptuveni.

³⁹ Pēc TT padomes nolikuma, to veido septiņi neatkarīgi eksperti. Nolikumā nav norādīts, ka tiem būtu jāpārstāv kāda noteikta organizācija. Padomes sastāvā ietilpst arī Gulbenes pilsētas domes priekšsēdētājs (2000. gadā) M.Kokars, bet viņš nav norādīts, kā Pašvaldību savienības pārstāvis. Turklāt padomes locekļi netiek nominēti *ex officio*, bet gan iecelti (bez atcelšanas iespējām) uz pieciem gadiem, kas tīri tehniski nevar nodrošināt, ka viens vai otrs loceklis sava amata dēļ varētu pārstāvēt kādu organizāciju.

2. 2. MOTIVĀCIJA, KĀDĒĻ TIEK IESAISTĪTI SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJI

Visbiežāk sabiedrības pārstāvji padomes darbā tiek iesaistīti ar mērķi panākt lēmumu pieņemšanas procesā ieinteresēto pušu pārstāvniecību – to, uz kurām tieši attiecas pieņemtie lēmumi. Tomēr ne vienmēr ir iespējams iesaistīt VISUS iespējamus interesentus.

Uzskati par darbotiespējīgas padomes lielumu ir dažādi, bet nekad maksimālais skaits nepārsniedz 15. Četrās no Ziņojumā aplūkotajām četrpadsmit padomēm locekļu skaits ir lielāks nekā 15, tāpēc citu locekļu iesaistīšanās varētu padarīt darbu mazefektīvu. Pašlaik situācija nav problemātiska, jo ir maz aktīvu sabiedrisko organizāciju, kas vēlētos piedalīties padomju darbā. No 14 padomēm tikai vienā konstatēts precedents, ka sabiedrības pārstāvji tik ilgi un aktīvi piedalījušies padomes darbā bez balsu tiesībām, līdz viņiem tās piešķirusi (Ornitologu biedrība Ķemeru nacionālā parka padomē).

Kad institūcija nonāk pie lēmuma iesaistīt ieinteresēto sabiedrisko organizāciju pārstāvjus, tiek sagaidīts, ka šie attiecīgie padomes locekļi pārstāvēs tos deleģējušo organizāciju viedokli. Gadījumos, kad padomē darbojas arī LPS pārstāvis, vai atsevišķu ieinteresēto pašvaldību pārstāvji, tie pārstāv savu vēlētāju intereses.

Līdzīga motivācija var būt arī, ja kādas organizācijas pārstāvis tiek pieaicināts, lai gūtu papildu ekspertīzes iespējas attiecīgajā jautājumā. Šajā gadījumā tiek iesaistītas tās sabiedriskās organizācijas, kas jau darbojas noteiktā sfērā. Protams, abi minētie iemesli var pastāvēt vienlaicīgi. Tomēr ekspertu piesaistīšana biežāk ir saistīta ar konkrētām personālijām. No ekspertiem daudz biežāk tiek sagaidīts, ka tie izteiks savu personīgo viedokli, konsultācijas ar organizāciju, kas tos ir izvirzījušas, ne vienmēr notiek.

Formālā sabiedrības pārstāvniecība nekad netika minēts kā iemesls sabiedrības iesaistīšanai. Tomēr, iespējams, par formālu pārstāvniecību var runāt Eiropas Integrācijas padomē, kurā novērotāja statusā piesaistīts Eiropas Kustības Latvijā prezidents Ainārs Dimants, kam šīs padomes sēdēs ne tikai nav balsu tiesību, bet arī iespējas izteikties.

Kā intervijā atzīmēja A. Dimants, valsts pārvaldē darbojas tikai atsevišķi indivīdi, kas izprot nepieciešamību pēc dialoga ar sabiedrību un viņu starpā nav Eiropas Integrācijas biroja pārstāvju.

Atsevišķos gadījumos noteiktas sabiedriskās organizācijas tiek pieaicinātas padomju darbā ne tieši savas kompetences ietvaros, bet gan vairāk saistībā ar to reputāciju. Taču rezultātā rodas situācija, ka reizēm atsevišķu padomju locekļiem, kas pārstāv sabiedrību, ir grūtības noformulēt padomes darbības mērķus un uzdevumus.⁴⁰ Tas varētu būt saistāms ar to, ka atsevišķu sabiedrisko organizāciju pārstāvji vienlaikus darbojas vairākās padomēs, kuru darbībai un mērķiem bieži vien ir visai maz sakara ar šo organizāciju kompetencēm.

Kopumā var secināt, ka sabiedrības pārstāvji tiek iesaistīti padomju darbā, sagaidot noteiktu funkciju izpildi un noteikta viedokļa pārstāvniecību, kas uzliek atbildību un noteiktus pienākumus, tāpēc šo pārstāvju izvēle balstās uz potenciālo pārstāvniecības organizāciju un/ vai konkrētu personāliju darbības

⁴⁰ - Piemēram, Latvijas Juristu biedrības pārstāvja Aivara Borovkova izpratne par Korupcijas novēršanas padomes, kuras loceklis ir viņš pats, jēgu: Viņš, atbildot uz šāda satura jautājumu, rakstīja: "Padome ir izveidota, tā ir. Un tāpēc līdz tās likvidēšanai (kas ir maz ticams) tai būtu jādarbojas tā, lai pēc iespējas mazāk nodarītu kaitējumu sabiedrībai".

izvērtējumu. Faktiski tas ir vērtējams pozitīvi, jo tiek novērsta zināma diletantisma un bezatbildīgas rīcības iespējamība.

Sabiedrības pārstāvji padomēs

Tabula Nr.1

	Padome	Kāpēc tika iesaistīts sabiedrības loceklis	Kāds pārstāvniecības līmenis tiek sagaidīts	Kāda ir padomes locekļu rotācija
1	Administratīvi teritoriālās reformas padome	Lai nodrošinātu valdības konsultēšanos ar pašvaldībām.	Pārstāv pašvaldību-pagastu, pilsētu, lielpilsētu, novadu, rajonu intereses.	Locekļi mainās līdz ar jaunievēlētajiem pašvaldību vadītājiem, pēc LPS kongresa.
2	Augstākās izglītības padome	Padomē ietilpst tikai sabiedrības pārstāvji –no visām ieinteresētajām organizācijām	Deleģējošās organizācijas līmenī	Ir iespējas atsaukt savu pārstāvi. Atsevišķos gadījumos pārstāvji mainās, ja nomaina darbavietu.
3	Ceļu satiksmes drošības padome	Lai tiktu iekļautas institūcijas, kas saistītas ar ceļu satiksmes drošību.	Savu jomu saistībā ar ceļu satiksmes drošības nodrošināšanu.	-
4	Eiropas integrācijas padome	Nav sabiedrības pārstāvju		
5	Eiropas savienības izglītības programmu koordinācijas padome	Nav sabiedrības pārstāvju		
6	Energoapgādes regulēšanas padome	Papildu ekspertīzes, atgriezeniskās saites ar iedzīvotājiem un darbības caurspīdīguma nodrošināšanai	Deleģējošās organizācijas viedokli	
7	Grāmatniecības padome	Ekspertīze, praktiķu viedoklis	Deleģējošās organizācijas viedokli.	Organizācijas pārstāvjus deleģē uz trim gadiem
8	Iekšējā audita padome	Iesaistīti ir eksperti iekšējā audita jomā	Locekļi izsaka savu kā eksperta viedokli	Tos ieceļ Ministru prezidents, atsaukšanai vai rotācijai vēl nav precedentu
9	Informācijas sabiedrības nacionālā padome	Bez sabiedrības iesaistīšanas nevar īstenot padomes mērķi – veidot uz informācijas balstītu sabiedrību	Teorētiski – plašāku sabiedrību un deleģējušo organizāciju, praksē – vairāk savu personīgo viedokli	Iesaistīti ir sabiedrisko organizāciju vadītāji, manot darbavietas, šie locekļi varētu tikt mainīti, bet vēl nav precedentu.
10	Īpaši atbalstāmo reģionu	-	-	-

	padome			
11	Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome	Lai svarīgi lēmumi netiktu pieņemti bez sabiedrības viedokļa uzklaušanās	Deleģējušo organizāciju viedokli	Nomainot darbavietu
12	Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas jautājumos	Iesaistīta tikai TRK, jo tā nodarbojas ar ārējās ekonomiskās politikas veidošanu	Organizācijas viedokli	TRK pārstāv tās direktors, ja tas tiktu nomainīts, tad mainītos arī šis pārstāvis
13	Korupcijas novēršanas padome	Papildu ekspertīze (varētu būt arī formāla iesaistīšana)	Savu eksperta viedokli, kā arī deleģējušās organizācijas viedokli	Organizācija var atsaukt un nomainīt savu pārstāvi.
14	Ķemeru nacionālā parka konsultatīvā padome	Lai padomes darbā būtu iesaistītas visas ieinteresētās puses. Līdz ar to – lielāka atklātība kā arī papildu ekspertīze	Savas organizācijas vai vēlētāju (pašvaldības) viedokli	Sabiedriskās organizācijas var atsaukt savus pārstāvjus. Ja pašvaldības pārstāvis vairs nav deputāts, to jānomaina.
15	Latvijas būvniecības padome	-	-	-
16	Latvijas muzeju padome	Papildus ekspertīze	Gan organizācijas, gan arī personisko kā eksperta viedokli.	Padomes locekļi tiek iecelti uz trim gadiem, pēc tam profesionālajām organizācijām ir jādeleģē citi pārstāvji. Priekšsēdētājs tiek nomainīts ik pēc pusgada.
17	Latvijas Nacionālā Sporta padome	Papildus ekspertīze, lielāka atklātība un atbildība padomes vai darbā	Jāpārstāv sevi pašu	Padomes locekļu nomaņa notiek tad, kad mainās atsevišķu organizāciju vadītāji, kas pārstāv šīs organizācijas padomē.
18	Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome	Papildus ekspertīze	Jāpārstāv organizācija	Rotācija notiek ar atsevišķu organizāciju lēmumu par pārstāvja nomaņu, ko pēc tam ar rīkojumu apstiprina ministrs.
19	Latvijas zinātnes padome	Lai būtu pārstāvētas visu zinātnieku intereses, lai būtu labāka ekspertīze un atklātība darbā.	Jāpārstāv tā ekspertu (nozares) komisija, kas tos izvirzījusi, bet kopumā – visi zinātnieki, kas šo komisiju izvēlējuši	Nav bijis precedenta, bet visi sabiedrības pārstāvji ir vēlēti un tāpat var tikt atsaukti. Ievēl uz trim gadiem.
20	Muitas tarifu padome	Nav sabiedrības		

		pārstāvju		
21	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome	Lielāka atklātība un atbildība	Attiecīgi darba devēju un darba ņēmēju interešu pārstāvniecība	Dalībpusei ir tiesības atsaukt savu pārstāvi, noteiktajā kārtībā izvirzot vietā citu.
22	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas padome	-	-	-
23	Pārtikas padome	Sabiedrības pārstāvji nav iesaistīti.	-	-
24	Profesionālās izglītības sadarbības padome	Lai saskaņotu un ekspertu jautājumus, kas saistīti ar attiecīgo jomu (pašvaldības, arodbiedrības, izglītības iestādes utt.)	Plašāku sabiedrību vai deleģējušo organizāciju viedokli	Bijis tikai viens precedents, kad padomes loceklis nomainīts sakarā ar darbavietas maiņu.
25	Reģionālās attīstības padome	Atklātības palielināšana	Pašvaldību interešu pārstāvniecība	Līdz ar LPS priekšsēdētāja maiņu
26	Sociālās apdrošināšanas padome	-	-	-
27	Sociālās palīdzības fonda padome	Savstarpēja informēšana, priekšlikumu izstrāde atklātības nodrošināšanai.	Deleģējošās organizācijas un plašākas sabiedrības, kuru skar sociālie jautājumi, pārstāvniecība	Rotācija notikusi tikai tad, kad deleģētie pārstāvji mainījuši savu darba vietu.
28	Telekomunikāciju tarifu padome	Sastāv tikai no sabiedrības pārstāvjiem – ekspertiem.	Parasti pārstāv savu personīgo viedokli.	Tiek iecelti uz pieciem gadiem, nevar tikt atcelti.
29	Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome	Lai aptvertu plašāku sabiedrības daļu.	Pārstāv sevi pašu, savas nozares speciālistu viedokli.	Tiek iecelti ar MK lēmumu, tiek deleģēti no institūcijām, pad., organizācijām
30	Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome	Papildus ekspertīze, sabiedrības pārstāvniecība, līdzekļu pārdales atklātības nodrošināšana.	Jāpārstāv sava organizācija, taču izvērtējot konkrētus projektus katrs pārstāv sevi pašu, savas zināšanas un izpratni.	Rotācija notiek tad, kad deleģētie pārstāvji aiziet no konkrētas organizācijas. tad pārstāvji deleģē citu pārstāvi.

2.3. SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJU LOMA PADOMJU DARBĀ

Sabiedrisko organizāciju iesaistīšanās no darbības caurspīdības viedokļa būtu vissvarīgākā tajās padomēs, kurām ir tiesības pieņemt galējo lēmumu.

Atsevišķās padomēs, kurām ir galējā lēmuma tiesības, ir iesaistīti arī sabiedrības pārstāvji. Reizēm pat lielākā skaitā, nekā valsts pārstāvji. Piemēram, Sabiedrības integrācijas fonda padomē no 16 locekļiem tikai seši ir valsts pārvaldes institūciju pārstāvji.

Tomēr sabiedrības pārstāvju iesaistīšana vēl negarantē padomes darbības caurspīdīgumu. To drīzāk var nodrošināt, iesaistot vairākus sabiedrības pārstāvjus, kuriem savstarpēji ir pretējas intereses (kā, piemēram, arodbiedrības un darba devēji). Tādā gadījumā šauru interešu lobēšana būtu daudz mazāk iespējama. Kaut gan arī tad pastāv zināma iespējamība, ka padomes locekļi varētu savā starpā vienoties par nedemokrātiskiem lēmumiem.

Konsultatīvās padomes pašas nekontrolē lēmumu pieņemšanas procesu, bet tikai izdara ekspertīzi (piemēram, lekšējā audita padome). Protams, no šīs ekspertīzes būs zināmā mērā atkarīgs arī pieņemtais lēmums.

Padomēs, kur sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti kā eksperti, nevis kā attiecīgas interešu grupas pārstāvji, lielākoties nav skaidrs izvēles mehānisms – kāpēc tiek izvēlēti tieši šie cilvēki.

Piemēram, kā intervijā atzīmēja, lekšējā audita padomes priekšsēdētāja Elita Vanka, principi, pēc kādiem tika izvēlēts padomes sastāvs, “nav zināmi padomes līmenī. Lēmums par locekļu sastāvu pieņemts ministrijas līmenī”⁴¹.

Padomēs būtisks ir informācijas apmaiņas process, kur sabiedrības pārstāvji var paust savu viedokli attiecībā uz kādām likumdošanas normām, norādīt, kā tās traucē vai arī neveicina nozares attīstību, sakārtotību. Tas gan ir vairāk raksturīgs tām padomēm, kurās ir gan valsts institūciju, gan arī nevalstisko institūciju pārstāvji.

Piemēram, Tūrisma konsultatīvā padome ir līdzdarbojusies vairāku likumu, MK noteikumu projektu, attīstības koncepciju izstrādē (“Tūrisma likums” , grozījumi likumā “ Par pievienotās vērtības nodokli”, “Latvijas Tūrisma attīstības koncepcija”). Padome izskata visu likumdošanu, kas attiecas uz tūrisma nozares attīstību un tiek virzīta uz MK⁴².

Padomēs, kurās sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti kā balsstiesīgi locekļi, to viedokli neņemt vērā nav iespējams. Protams, viss ir atkarīgs no konkrētā locekļa spējām pārliecināt pārējos par savu taisnību. Jebkurā gadījumā jautājumi tiek izlemti ar balsošanu. Reizēm sabiedrības pārstāvju ietekmi ir iespējams palielināt, jo padomes nolikums atļauj pieaicināt bez balss tiesībām vēl kādu pārstāvi no attiecīgās sabiedriskās organizācijas (piemēram, Energoapgādes regulēšanas padomē Enerģijas Patērētāju komitejas pārstāvis var ņemt līdzi vēl divus komitejas pārstāvjus). Līdzīgi ir gadījumā, kad sabiedrības pārstāvis ir eksperts attiecīgajā jomā – tad tas tiek pieaicināts tieši tāpēc, lai uzklausītu viņa viedokli.

2.4. SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJU VIEDOKĻA FORMULĒŠANA

Padomju darbībā sabiedrības pārstāvjiem būtībā ir jāsniedz tās organizācijas viedoklis, no kuras tie ir izvirzīti. Taču visbiežāk tie pauž nevis kopēju organizācijas viedokli, bet gan savu personīgo.

⁴¹ - Skat. Intervijas pierakstu.

⁴²- Tūrisma konsultatīvās padomes priekšsēdētāja, *Lauku ceļotāja* direktore A. Ziemele atzina, ka padome ir vienīgā viegli pieejamā vieta, kur var iepazīties ar industrijas nostādni.

Piemēram, A. Vilks atzina, ka Kultūrkapitāla fonda padomē darbojoties, projektus izvērtē personiski. Pēc padoma pie cita speciālista vēršas tikai tādā gadījumā, ja nav pietiekoši zinošs par konkrēto jomu, piemēram, jaunajiem medijiem.

Arī Latvijas Juristu Biedrības pārstāvis Korupcijas novēršanas padomē Aivars Borovkovs atzina, ka padomē pārstāv savu personīgo viedokli⁴³.

Šāda situācija var rasties divu iemeslu dēļ - vai nu jautājums organizācijai nav interesants, vai arī organizācijas pārstāvis ir uzurpējis sev tiesības izteikt savu viedokli kā organizācijas kopējo, pirms tam pat neapspriežoties.

Kā, piemēram, atzina LU rektors Jānis Lācis, viņš par savu darbību Informācijas sabiedrības padomē savus kolēģus informē samērā reti, "jo visi ir diezgan noslogoti"⁴⁴.

Latvijas Nacionālās Sporta padomes pārstāvis intervijā atzina, ka no padomes locekļiem tiek sagaidīts, lai tie vienkārši "pārstāv paši sevi"⁴⁵.

Līdz ar to jāsecina, ka ne tikai daudzi sabiedrisko organizāciju pārstāvji ir pasīvi, bet arī no viņiem netiek prasīta lielāka atbildība.

Tajā pašā laikā, piemēram, Latvijas Pašvaldību Savienības pārstāvis Administratīvi teritoriālās reformas padomē, Dundagas pagasta priekšsēdētājs Gunārs Laicāns intervijā atzīmēja, ka pirms sava viedokļa paušanas padomē iesaistās nopietnās diskusijās pagastu apvienībā un komitejās. "Konsultācijas ir ļoti nopietnas"⁴⁶.

Korupcijas novēršanas padomē kā loceklis darbojās arī *Sabiedrības par atklātību - Delna* pārstāvis, kas savu viedokli formulē, pamatojoties uz konsultācijām ar organizācijas valdi un biedriem, kā arī citu sabiedrisko organizāciju pārstāvjiem. *Delna* sadarbojas ar vairāk nekā 20 NVO⁴⁷ ar mērķi panākt pēc iespējas plašāku atgriezenisko saiti, konsultējoties ar tām organizācijām, kam ir interese par korupcijas novēršanas jautājumiem.

Tajā pašā laikā *Delna* atzīst, ka Padomē pieņemtie lēmumi ir specifiski - piem., Korupcijas novēršanas padomes sekretariāta un biroja izveide. Tāpēc ir jāveic papildus izglītošanas darbs partnerorganizācijām.

Delna uzskata, ka līdzīga atbildība būtu jāprasa arī no citiem sabiedrības pārstāvjiem padomēs, sevišķi tajās, kurās nav iespējams iesaistīt plašāku sabiedrības pārstāvniecību, tādējādi nodrošinot, ka iesaistītie pārstāv patiesi plašu aprindu intereses.

⁴³ - Skat. Intervijas pierakstu.

⁴⁴ - Skat. Intervijas pierakstu.

⁴⁵ - Skat. Intervijas pierakstu.

⁴⁶ - Skat. Intervijas pierakstu.

⁴⁷ - 2002. gadā šo sadarbības loku ir plānots paplašināt.

2. 5. SABIEDRĪBAS PĀRSTĀVJU ROTĀCIJA

Sabiedrības pārstāvju rotācija ir iespējama divos veidos. Pirmkārt, kāds loceklis var atrasties padomē *ex officio*. Tādā gadījumā, aizejot no attiecīgā darba, tas aiziet arī no padomes un tā vietā stājas jaunā amatpersona.

Piemēram, šādā statusā visās padomēs darbojas Latvijas Pašvaldību Savienības pārstāvji, kuru rotācija notiek saistībā ar vēlēšanu rezultātiem, kad šīs personas zaudē savus amatus pašvaldībās.

Līdzīgā situācijā ir arī Latvijas Nacionālās sporta padomes locekļi, kas darbojas padomē tik ilgi, kamēr atrodas noteiktā amatā.

Otrkārt, deleģējušajām organizācijām ir iespējas savus pārstāvjus atsaukt un to vietā deleģēt kādu citu. Šī iespēja tomēr ir vairāk teorētiska un nevienas aplūkotās padomes praksē līdzīgi precedenti netika novēroti.

Uz šādiem noteikumiem darbojas, piemēram, Latvijas Vides Aizsardzības fonda konsultatīvā padome. Tomēr, kā intervijā atzīmēja padomes sekretāre Sandra Urtāne, padome "ir ieinteresēta, lai uz sēdēm vairāk vai mazāk nāktu vieni un tie paši cilvēki, līdz ar to viņi jau ir informēti par notiekošo un ir spējīgi līdzī spriest, izvērtēt"⁴⁸.

Eksperti, kuri netiek piesaistīti kā noteiktu organizāciju pārstāvji, parasti ar Ministru Kabineta rīkojumu tiek iecelti (pieaicināti) darboties padomē. Tādā gadījumā, šo sabiedrības pārstāvju nomaina iespējama tikai, ja tos atceļ (piemēram, ar ministra rīkojumu), vai arī tie paši izsaka vēlmi pārtraukt darbību padomē.

Visspilgtākais piemērs šādai sistēmai ir Telekomunikāciju tarifu padome, kas savu darbību pārtraukusi 2001. gadā. Tajā sabiedrības pārstāvju maiņa notika pat vairākkārt.

Sociālās palīdzības fonda padomes nolikums nosaka, ka padomes locekļi tiek norīkoti uz trim gadiem⁴⁹.

Kultūrkapitāla fonda padomes locekļu pilnvaru laiks ir divi gadi, pie kam padomes darbību reglamentējošajos normatīvajos aktos netiek paredzēti cita veida atstādināšanas mehānismi.

2.5. ŠAURU INTEREŠU LOBĒŠANAS IESPĒJAS PADOMJU DARBĀ

Visās padomēs, kurām ir galējā lēmuma tiesības (izņemot Eiropas integrācijas padomi), ir iesaistīti arī sabiedrības pārstāvji. Reizēm pat lielākā skaitā, nekā valsts pārstāvji. Tomēr sabiedrības pārstāvju iesaistīšana vēl negarantē padomes darbības caurspīdīgumu. To drīzāk var nodrošināt, iesaistot vairākus sabiedrības pārstāvjus, kuriem savstarpēji ir pretējas intereses (kā, piemēram, arodbiedrības un darba devēji). Tādā gadījumā šauru interešu lobēšana būtu daudz mazāk iespējama.

⁴⁸ - skat. Intervijas pierakstu.

⁴⁹ - Sociālās palīdzības fonda nolikums, pieņemts 04.06.1996.

Uz jautājumu par to, vai ir novēroti šauru interešu lobēšanas gadījumi padomes darbā, lielākā daļa intervēto atbildēja, ka ar lobēšanas gadījumiem nav gadījies saskarties. Tika piebilsts, ka tas arī nemaz nav iespējams, jo padomēs ir tik dažādas organizācijas un institūcijas. Nepamanīti lobēt savas intereses ir neiespējami, citi pamanīs, tās saskarsies ar kāda cita interesēm un tiks apstrīdētas.

Tomēr ir iespējams minēt arī atsevišķus piemērus, kad padomju pārstāvji ir runājuši par iespējamo interešu lobēšanu.

Administratīvi teritoriālās reformas padomes pārstāvis atzina, ka tādu lobēšanu ir manījis no valsts institūciju pārstāvju puses. Viņš šo faktu saistīja ar to, ka aiz valsts institūcijām bieži stāv konkrētas politiskās partijas, kas bīda savas intereses.

Vēl viens gadījums, kad intervijā tika pieminēta šauru interešu lobēšana, bija sakarā ar Telekomunikāciju tarifu padomi. Tas skaidrojams ar diviem faktoriem. Pirmkārt, sabiedrība ir nepietiekami informēta par lēmumu pieņemšanas mehānismiem un šo lēmumu nozīmību. Vismazākā iespēja šauri lobēt kādas grupas intereses ir gadījumā, ja sabiedrību pārstāv vairāki locekļi, kuru intereses pamatā ir pretējas. Otrkārt, cilvēka, kas nepārstāv plašākas sabiedrības intereses, iesaistīšana nevar garantēt, ka šis pārstāvis neaizstāvēs tikai savas organizācijas intereses.

Vides aizsardzības fonda konsultatīvās padomes pārstāvis atzina, ka lobēšana Latvijas Vides aizsardzības fonda padomē varēja notikt (un notika) pirms tika nolemts, ka neviens projekts tur netiks pieņemts, ja to nav izskatījusi arī konsultatīvā padome. Tādējādi, iesaistot sabiedrību, tika novērsta iespēja lobēt projektus fonda padomē. Konsultatīvajā padomē projektu lobēšana vairs praktiski nav iespējama, jo padomes darbā piedalās 26 organizāciju pārstāvji un viņi viens otru uzmana.

Sākotnēji Muitas tarifu padomē, kad tajā varēja darboties arī sabiedrības pārstāvji, notikuši dažādu interešu grupu "pašreklāmas" mēģinājumi. Tas tika novērsts, sabiedrības pārstāvjus no padomes darba izslēdzot.⁵⁰

Situāciju gan būtu iespējams atrisināt arī citā veidā. Piemēram, mēģinot piesaistīt nevis atsevišķus uzņēmējus, bet gan asociācijas, konfederācijas utm.

Tajā pat laikā jāatzīst, ka lobēšana ne vienmēr būtu jāpielīdzina korupcijai (lai gan Latvijas sabiedrības uzskatos šie termini pārklājas). Daudzās padomēs sabiedrības pārstāvji ir iesaistīti tieši tāpēc, lai varētu lobēt (t.i. – aizstāvēt) kādas noteiktas grupas vai organizācijas intereses. Tā tas ir ar padomēm, kas nodarbojas ar dažādiem izglītības jautājumiem. Šajās padomēs parasti ir iesaistīti konkrētu izglītības iestāžu vai šo iestāžu apvienību pārstāvji. Arī Brīvo Arodbiedrību savienības un darba devēju organizāciju pārstāvji tiek piesaistīti tieši tāpēc, lai dotu šo lobija iespēju padomē.

Jaunizveidotajai Integrācijas fonda padomei piešķirtas ļoti lielas pilnvaras un atbildība. Politologs Artis Pabriks šajā sakarā izteicis pamatotas bažas par to, vai padome ir spējīga nodrošināt atklātu, pārskatāmu, kompetentu un objektīvu darbību⁵¹. Ir jāņem vērā, ka ne Sabiedrības integrācijas fonda

⁵⁰ - Skatīt Lpp.

⁵¹ - A. Pabriks, "Integrācijas fonds krustcelēs," www.politika.lv

likums,⁵² ne arī sabiedrības integrācijas fonda nolikums⁵³ neparedz nopietnu kontroles mehānismu padomes darbībai⁵⁴.

⁵² - Pieņemts 05.07.2001. un stājies spēkā ar 01.09. 2001.

⁵³ - Pieņemts 28.08.2001 un stājies spēkā ar 01.09. 2001.

⁵⁴ - Saskaņā ar likumu un nolikumu, padome pati finansiālās un saimnieciskās pārbaudes veikšanai pieaicina revidentu, kura darba rezultātus galā izvērtē pati padome.

3. ATSEVIŠĶU PADOMJU RAKSTUROJUMS

Sīkākam raksturojumam tika izvēlētas trīs savstarpēji atšķirīgas padomes: Administratīvi teritoriālās reformas padome; Nacionālās trīspusējās sadarbības padome; Vides aizsardzības fonda Konsultatīvā padome.

Administratīvi teritoriālās reformas padome ir uzskatāms piemērs tam, cik veiksmīgi var noritēt savstarpējais dialogs starp valsts pārvaldes institūciju un vietējās pašpārvaldes pārstāvjiem.

Nacionālās Trīspusējās sadarbības padome teorētiski ir ideālais modelis tam, kā jānorit savstarpējai komunikācijai un sadarbībai lēmumu pieņemšanas procesā starp valsts pārvaldes institūcijām un sabiedrības pārstāvjiem. Taču reālā situācija liek izteikt bažas par padomes pieņemto lēmumu demokrātiskumu, kas ir pietiekoši nopietns pamats šīs padomes darbības dziļākai analīzei.

Vides Aizsardzības fonda Konsultatīvā padome ir viens no piemēriem, kas skaidri parāda, ka sabiedrības pārstāvju kontrole pār valsts pārvaldes institūcijas darbu ir lielisks veids, kā nodrošināt lēmumu caurskatāmību, darbības efektivitāti un augsta līmeņa dialoga veidošanu starp valsti un sabiedrību.

3.1. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS PADOME

Administratīvi teritoriālās reformas padomes (turpmāk tekstā - padome) darbības modelis paredz iespēju sabiedrībai iesaistīties valsts pārvaldes darbā. Turklāt ir radītas darboties spējīgas barjeras šauru interešu lobēšanas mēģinājumiem.

Padomes nepieciešamību reformas koordinācijai nosaka Administratīvi teritoriālās reformas likuma 17. pants (turpmāk tekstā- ADRL); pieņemts 1998. gada 21. oktobrī.

Domājams, ka viens no iemesliem, kāpēc šī padome tika radīta, ir tas, ka Eiropas hartas par vietējo pašpārvaldi 5. pants paredz, ka, "izdarot jebkuru vietējo teritoriālo robežu grozījumu, iepriekš ir jākonsultējas ar attiecīgajām pašpārvaldes institūcijām: tur, kur likums to atļauj, iespējams sarīkot pat referendumu".

Padomes mērķis un jēga, kā uzskata, padomes loceklis Pašvaldību savienības pārstāvis, Dundagas pagasta priekšsēdētājs Gunārs Laicāns⁵⁵, "ir definēts ADRL, kur formulēts visas reformas mērķis: izveidot ekonomiski attīstīties spējīgas administratīvās teritorijas ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām, kas nodrošinātu kvalitatīvu pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem."

1999. gada 20. aprīlī MK izdevis rīkojumu par padomes sastāvu. Un jau 5. maijā padome sanākusi uz savu pirmo sēdi.

Padomes darbu nodrošina Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pašvaldību lietu pārvalde. Tā arīdzan nosaka padomes darba kārtību un organizē sēdes.

⁵⁵ - Sakarā ar to, ka pētījuma laikā darbojās vēl iepriekšējā sasaukuma padome, intervijas notikušas ar tās locekļiem.

Saskaņā ar Administratīvi teritoriālās reformas likumu, padomes sastāvā vienādā skaitā ietilpst Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk tekstā - LPS) un valsts pārvaldes institūciju pilnvaroti pārstāvji. Iepriekšējā sasaukuma padomē darbojās 8 LPS un 8 valsts pārvaldes institūciju pilnvaroti pārstāvji⁵⁶.

Pašvaldību pārstāvju izvēle notika pēc sekojoša principa:

- Divi pārstāvji no pagastu pašvaldībām;
- Divi pārstāvji no pilsētu pašvaldībām;
- Divi pārstāvji no lielo pilsētu pašvaldībām;
- Divi rajonu pašvaldību pārstāvji⁵⁷.

Šie pašvaldību pārstāvji tiek deleģēti, pamatojoties uz Pašvaldību savienības kongresā nolemtu. Padomes locekļi strādā savienības valdē.

Padomes uzdevumi ir noteikti gan ADRL, gan arī padomes nolikumā, kas pieņemts 1999. gada 1. jūnijā.

Saskaņā ar ADTR 17. panta otro daļu padomei ir jāveic šādi uzdevumi:

1. Jādod atzinumi par:
 - administratīvo teritoriju izpēti un apvienošanās vai sadarbības projektiem,
 - normatīvo aktu projektiem administratīvi teritoriālas reformas jautājumos.
 2. Jāapstiprina administratīvo teritoriju izpētes un apvienošanās vai sadarbības projektu sagatavošanas metodiku.
 3. Jāsagatavo priekšlikumi administratīvo teritoriju izpētei un apvienošanās vai sadarbības projektiem.
- Līdzīgā veidā padomes uzdevumi ir formulēti arī nolikumā.

Faktiski padome vēl arī saskaņo projektus attiecībā uz vienreizējās dotācijas piešķiršanu pašvaldībām, kas apvienojas vai sadarbojas. Bez tam padomes ietvaros notiek arī konsultēšanās process starp valsts pārvaldes pārstāvjiem un pašvaldībām ar mērķi šo reformu realizēt pēc iespējas precīzāk. Kā atzina viens no padomes pārstāvjiem, " tā ir iespēja arī pašvaldību pārstāvjiem skatīt likumprojektus, pirms tie nonāk MK".

Saskaņā ar nolikumu, padomei ir jāsanāk ne retāk kā reizi ceturksnī. Parasti sēdes notiek vienu reizi mēnesī, bet ja nav izskatāmo jautājumu- tad vienu reizi divos mēnešos.

Padomes sēdes ir atklātas. Tajās piedalās mediju pārstāvji un pārstāvji no ieinteresētajām sabiedriskajām organizācijām.

Padomes sēžu darbu vada MK pilnvarotais Īpašu uzdevumu ministrs valsts reformu lietās- J. Krūmiņš.

Padomes locekļu pienākumos ietilpst iepazīties un pieņemt lēmumus par iesniegtajiem projektiem. Ja uzdevumos tika apskatīta arī metodika, tad, intervijā viens no padomes pārstāvjiem sacīja, ka tiem vairs nav nepieciešamības ar to nodarboties, jo metodika esot jau izstrādāta.

⁵⁶ - Pētījumā laikā intervijas notika ar iepriekšējā sasaukuma padomes locekļiem.

⁵⁷ - Patlaban padomes locekļu skaits ir palielināts līdz 19 locekļiem, no kuriem 9 ir valsts pārvaldes institūciju pārstāvji, 1 pārstāvis no pagastu pašvaldībām; 4 pilsētas pašvaldību, 5 rajona padomju un 2 novadu pašvaldību pārstāvji.

No pašvaldību pārstāvjiem tiek sagaidīts, ka tiem ir jāpārstāv konkrētā pašvaldību veida intereses. Ja kāds no pārstāvjiem nevar ierasties, viņš drīkst kādu deleģēt kā savu pārstāvji, taču šī persona nedrīkstēs piedalīties balsošanā, tā drīkstēs veikt tikai konsultanta funkcijas.

Pagājušais padomes sastāvs darbojās samērā aktīvi. Kā savas darbības lielākos sasniegumus paši locekļi minēja 1999. gada 28. maijā izstrādāto rajonu apvienošanās vai sadarbības iespēju izpētes projektu izstrādes metodiku, kuras grozījumi tika pieņemti 2000. gada 8. februārī, kā arī pagastu un pilsētu apvienošanās vai sadarbības iespēju izpētes projektu izstrādes metodiku, kas tika pieņemta 2000. gada 14. martā, bet grozījumi pieņemti 2000. gada 14. novembrī.

Intervijā tika skaidrots, ka visaktīvāk un viscentīgāk padomes darbā piedalījās tieši pašvaldību pārstāvji, lai gan viņu darbs šeit netiek apmaksāts. Turklāt netiek apmaksāti arī transporta izdevumi. No valsts institūcijām atsaucība ir daudz mazāka. Visretāk padomes sēdēs bija piedalījies Rīgas domes priekšsēdētājs, kā arī pārstāve no finansu ministrijas.

Reizumis, ja padomes locekļiem rodas iespaids, ka ir nepieciešams piesaistīt kādu papildus ekspertu, speciāli tiek pieaicinātas sabiedriskās organizācijas. Kā atzina viens no Pašvaldību savienības pārstāvjiem, "Ir ideja par totālu pagastu apvienošanu, īpaši tā nāk no valsts institūciju pārstāvju puses. Tad mums ir jāizdara spiediens uz valsts pārvaldes cilvēkiem. Pieaicinām tās organizācijas, kas pagastos risina dažādas sociālas problēmas, rūpējas par sociāli visneaizsargātākajiem cilvēkiem, kuriem no pagastu apvienošanās varētu būt vislielākās problēmas".

Tika atzīts, ka šauru interešu lobēšana bieži vien nāk caur valsts institūciju pārstāvjiem, kas darbojas padomē. Taču, kā uzskata, G. Laicāns, "ir skaidrs, ka ministrijas ir cieši saistītas ar noteiktiem politiskajiem spēkiem". No pašvaldību pārstāvjiem tas nāk mazāk, jo viedoklis, ko tie pauž, tiek iepriekš saskaņots.

Padomes sēdes tiek protokolētas. Nolikumā ir iespējams iepazīties ar protokolēšanas noteikumiem, kas atbilst vispārpieņemtajiem standartiem.

Padomes nolikumā ir noteikts, ka padomes lēmumi protokola izraksta veidā ir jānosūta adresātam un ieinteresētajām valsts institūcijām un pašvaldībām. Tas zināmā mērā ir vēl viens veids, kā nodrošināt padomes darbības caurskatāmību.

Pašvaldību savienībai ir savs izdevums "Loks", kurā tiek publicēta informācija par sēdēs lemtajiem jautājumiem. Par šiem jautājumiem tiek runāts arī Pašvaldību savienības valdes sēdēs, semināros, kongresos, komunikācijās ar medijiem.

Padomes locekļu skaits, iespējams, varētu būt mazāks. Taču līdz šim pēc tā nav radusies nepieciešamība, jo padomes locekļi līdz šim spējuši vienoties un aktīvi diskutēt arī tik lielā sastāvā. Bez tam tad arī rastos jautājums, kuru no šī darba novirzīt, un tādu atrast nebūtu viegli.

Pēc pašvaldību vēlēšanām bija iespējams identificēt jaunu nopietnu problēmu, kas skar padomes darbību. Pēc vēlēšanām tika atcelts iepriekšējais padomes sastāvs, taču jaunais tika apstiprināts tikai 24. oktobrī, kas nozīmē, ka padomes darbība vēlēšanu peripetiju dēļ bija vienkārši apstājusies.

Diemžēl netiek paredzēts nekāds kontroles mehānisms. Taču tā ir problēma, kas skar jautājumu par padomju darbību Latvijā vispār. Vēl viens šāds kopējs jautājums ir par padomju statusu.

3.3. NACIONĀLĀ TRĪSPUSĒJĀS SADARBĪBAS PADOME

Nacionālās Trīspusējās sadarbības padomes darbības modelis teorētiski ir uzskatāms par ideālo modeli valsts pārvaldes institūciju un sabiedrības pārstāvju sadarbībai lēmumu pieņemšanas procesā, taču reālā situācija liek izteikt bažas par padomes pieņemto lēmumu demokrātiskumu.

Savu darbu šī padome uzsāka 1999. gada 1. janvārī kā Latvijas trīspusējās darba devēju, valsts un arodbiedrību konsultatīvās padomes⁵⁸ tiesību, pienākumu un saistību pārmantotāja.

Kā intervijā atzīmēja valsts pārvaldes pārstāvis NTSP, padome tika izveidota, pēc Starptautiskās darba organizācijas ieteikuma.

NTSP darbību regulē vairāki dokumenti:

- 1993.g. 19.10. akceptētā koncepcija par trīspusējās sadarbības veidošanas nepieciešamību Latvijā un principiem,
- MK 1998. g. 12. 05. akceptētā koncepcija par trīspusējo sadarbību nacionālajā līmenī. NTSP nolikums,
- NTSP reglaments,
- MK 1999.g. 25.02. rīkojums Nr. 89 "Par valdības puses pārstāvju apstiprināšanu nacionālajā trīspusējās sadarbības padomē",
- MK Starptautiskās Darba organizācijas konvencija Nr.144 " Par trīspusējām konsultācijām starptautisko normu pielietošanas sekmēšanai"⁵⁹,

Padomes mērķis formulēts sekojoši: "veicināt valdības, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību nacionālajā līmenī un nodrošināt saskaņotu, visai sabiedrībai atbilstošu sociālekonomiskās attīstības problēmu risināšanu, kas garantētu sociālo stabilitāti un labklājības līmeņa paaugstināšanu valstī"⁶⁰.

Kā uzskata Latvijas Darba devēju konfederācijas pārstāve NTSP Ieva Jaunzeme, " NTSP mērķis ir konsolidēt (saskaņot) trīs pušu viedokļus sociālajos un ekonomiskajos jautājumos. Maksimāli tuvināt, lai nenotiktu streiki, tādas situācijas, kad arodbiedrības strādājošos vai arī pensionārus izved uz ielas."

Lai varētu izpildīt nospraustos uzdevumus, NTSP nolikums nosaka veselu rindu funkciju, kas padomei veicamas: iesniegt priekšlikumus koncepciju, programmu, likumu u.c. normatīvo aktu pilnveidošanai par jautājumiem, kas galvenokārt skar. sociālo sfēru⁶¹. Padomei jāveicina arī sadarbība nozaru un reģionālajā līmenī.

Padomes institucionālo sistēmu veido trīs apakšpadomes:

- Sociālās apdrošināšanas padome (izveidota 17.05.1994.);

⁵⁸ - Latvijas Trīspusējās darba devēju, valsts un arodbiedrību konsultatīvā padome darbojās no 1993. Gada 28. Decembra līdz 1998. Gada 31. Decembrim.

⁵⁹ - Latvijas puse to ratificējusi 1994.g.

⁶⁰ - "NTSP Ziņas", NTSP Sekretariāts, 2001.g. Janvāris.

⁶¹ - Sīkāk skatīt Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes nolikumā , parakst. 1998.g. 30.10.

- Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadome (izveidota 12.07.2000.⁶²);
 - Darba lietu trīspusējās sadarbības apakšpadome (izveidota 08.03.2000.).
- Pētījuma laikā tika izstrādāts nolikums Veselības aprūpes nozares apakšpadomes izveidošanai.

Padomes darbu nodrošina Labklājības ministrija. Savukārt tehniski NTSP darbu nodrošina Padomes sekretariāts.

Padomes darbu finansē Finanšu ministrija no valsts budžeta. Taču nolikuma paredz, ka dalībpusēm ir tiesības piedalīties arī kā līdzfinansētājām. Savukārt apakšpadomju darbību un finansējumu nodrošina un finansē tās ministrijas, kas nosaka šo apakšpadomju nolikumus.

Nacionālo trīspusējās sadarbības padomi uz paritātes pamatiem veido valdības, Latvijas Darba devēju konfederācijas un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības izvirzītie pārstāvji. Saskaņā ar nolikumu, katra dalībpusē izvirza septiņus pārstāvjus, to skaitā dalībpusē vadītāju un viņa vietnieku. Minētās divas sabiedrības organizācijas tika izvēlētas, balstoties uz statistikas datiem, kā arī Starptautiskās Darba organizācijas Konvencijā definētajiem principiem.

No sabiedrības pārstāvjiem NTSP tiek sagaidīts, ka tiem ir jāpārstāv sava organizācija, kas sevī ietver lielu sabiedrības locekļu skaitu. Kā atzīmēja leva Jaunzeme, Latvijas Darba devēju konfederācijas ietvaros “ tiek savākta informācija no biedriem, ekspertu grupās izdiskutēti NTSP skatāmie jautājumi un tiek sagatavots viedoklis, kas tad arī tiek iesniegts valsts institūcijās”.

Sabiedrības pārstāvju uzdevumi, pienākumi un tiesības padomē ir tādi paši kā valsts pārvaldes institūciju pārstāvjiem. Nekādu specifisku uzdevumu tiem nav. Specifika vienīgi slēpjas tajā, ka tie pārstāv sabiedrības konkrēto grupu intereses, kas gan vairāk nozīmē konkrētās sabiedriskās organizācijas interešu pārstāvību.

Nolikumā tiek paredzēts arī pārstāvju rotācijas mehānisms, kas paredz, ka minētajām organizācijām ir tiesības noteiktajā kārtībā jebkurā laikā atsaukt savu pārstāvi, izvirzot tā vietā citu pārstāvi.

Šauru interešu lobēšanu I. Jaunzeme nav novērojusi. Tajā pašā laikā viņa atzīmē, ka “kaut kas tāds ir redzēts darba grupās, taču tas tiek līdzsvarots ar organizācijas biedru viedokli”.

Sabiedrības informēšanai NTSP vienu reizi ceturksnī izdod “ NTSP Ziņas”. Izskatītie materiāli un pieņemtie lēmumi tiek publicēti Latvijas Darba devēju konfederācijas, kā arī iesaistīto ministriju interneta mājas lapā. Pie tam NTSP reglamentā noteikts, ka pēc katras NTSP sēdes Labklājības ministrijas Sabiedrisko attiecību nodaļai ir pienākums rīkot preses konferenci.

Kā būtisks mīnuss atzīmējams tas, ka nevienā no normatīvajiem aktiem nav paredzēts padomes kontroles mehānisms.

Taču visbūtiskākais ir tas, ka faktiski Darba Devēju konfederāciju nav iespējams nosaukt par pietiekami plašu interešu pārstāvniecības organizāciju sakarā ar to, ka tā liedz iespēju visiem darba devējiem līdzdarboties tās rindās un pārstāvēt savu viedokli svarīgu lēmumu pieņemšanā.

⁶² - Tā pārmantoja Profesionālās izglītības trīspusējās sadarbības padomes (izveidota 24.03.1999.) tiesības, pienākumus un saistības).

Saskaņā ar Latvijas Darba devēju konfederācijas statūtiem, par šīs organizācijas locekli var kļūt tikai vidējais vai lielais uzņēmējs vai arī uzņēmēju asociācija. Tādā veidā mazie uzņēmēji vispār tiek ignorēti.

Bez tam, ja organizācija vēlas pretendēt uz aktīvu līdzdalību, tai ir jāmaksā biedru nauda 1000 Ls apmērā, kas nozīmē, ka tās organizācijas, kas spējīgas maksāt tikai 300 Ls lielu biedru naudu nevar piedalīties konfederācijas aktivitātēs, bet tikai izmantot tās pakalpojumus.

Līdz ar to NTSP reāli tiek pārstāvētas tikai lielo uzņēmumu intereses, kas neveicina sadarbības veidošanos uzņēmēju vidē.

Situācijas atrisinājumu var panākt divos veidos:

1. Padomes darbā piesaistīt arī citus sabiedrības pārstāvjus. Iespējams, ka citu sabiedrisko organizāciju pārstāvju iesaistīšana varētu izjaukt vēsturiski visā pasaulē atzītāko šāda veida sadarbības modeli, kas nodrošina darbības efektivitāti⁶³.
2. Pieprasīt organizācijām realizēt pēc iespējas plašāku pārstāvniecības līmeni, savā ārpus padomes darbībā un konsultācijās iesaistot arī citas nevalstiskās organizācijas un saskaņojot viedokļus.

⁶³ -Jāatzīmē, ka Eiropā gan mūsdienās daudz plašāk izplatīts ir divpusējās sadarbības modelis, pēc iespējas mazāk sadarbībā un sarunās iekļaujot valsti. Taču Latvijas situācijai šis modelis varētu izrādīties arī visumā nepiemērots, ņemot vērā specifiskos politiskos un sociālekonomiskos apstākļus

KOPSAVILKUMS

Ziņojumā “Lēmumu pieņemšanas atklātība un funkciju deleģēšana nevalstiskajam sektoram konsultatīvajās padomēs” ir aplūkota 30 dažādu padomju darbība, pievēršot uzmanību to darbības atklātumam, kā arī sabiedrības pārstāvju iespējai piedalīties padomju darbā. Tas demonstrē, ka padomes ir viens no efektīvākajiem veidiem, kā sabiedrības locekļi var piedalīties un piedalās dažādu svarīgu lēmumu pieņemšanas procesos.

1. Padomju darbības demokrātiskums

Vairums padomju ir veidotas tā, lai to darbībā - tieši vai novērotāja statusā - varētu piedalīties visas ieinteresētās puses. Tomēr pētījuma ietvaros tika konstatēts, ka padomju veidošana un sabiedrības pārstāvju piedalīšanās tajās nav pilnīgi demokrātiska. Padomju veidošanas process netiek plaši izziņots. Parasti padomes locekļus izvēlas amatpersonas, kas šīs padomes veido. Citos gadījumos attiecīgās amatpersonas nosaka to sabiedrisko organizāciju loku, kurām ir jāizvirza savi pārstāvji darbam padomē.

Kopumā var atzīt, ka padomes parasti ir veidotas ar nolūku iesaistīt sabiedrības pārstāvjus dažādu problēmu risināšanā valsts līmenī. Vairumā gadījumu interesentiem ir iespējas sekot padomju darbam, piedaloties padomju sēdēs. **Tāpēc pat gadījumos, kad konkrētās grupas pārstāvji nav iesaistīti padomes darbā kā balsstiesīgi locekļi, viņiem tomēr ir iespēja sekot padomes darbam un nepieciešamības gadījumā norādīt, ka netiek ievērotas sabiedrības intereses, vai notiek šauru grupu interešu lobēšana.**

Līdz ar to var teikt, ka padomju veidošanās un pastāvēšana, kaut arī nav ideāla no strikti demokrātiskā viedokļa, ir solis tuvāk plašākas sabiedrības iesaistīšanai valstiski vai lokāli svarīgu jautājumu lemšanā.

Ir nepieciešams normatīvā veidā noteikt to, kādā veidā būtu jāizsludina padomes veidošana un kā un pēc kādiem principiem būtu jāizvēlas sabiedrības pārstāvji, vienlaikus kontrolējot to, cik lielu pārstāvniecības līmeni realizē minētais pārstāvis.

2. Sabiedrības pašorganizēšanās spējas

Pētījums demonstrē, ka **padomes ir reāls instruments sabiedrības iesaistīšanai lēmumu pieņemšanas procesā, tomēr lai efektīvi iesaistītos padomju darbā, sabiedrības pārstāvjiem vispirms pašiem ir jābūt organizētiem.** Līdzdalība kādas noteiktas padomes darbā bieži vien ir atkarīga no iedzīvotāju spējas veidot efektīvas pozitīvā nozīmē lobējošas grupas. Bieži vien padomes ir spiestas atteikties no sabiedrības pārstāvju līdzdalības, jo tie vai nu nevēlas aktīvi un konstruktīvi piedalīties padomes darbā, vai arī nevar pretendēt uz nepieciešamo ekspertīzes un/vai pārstāvniecības līmeni.

Lielākā daļa aptaujāto atzina, ka sabiedrības pārstāvjiem ir iespējas piedalīties padomju darbā un kontrolēt to. Vienlaicīgi tomēr tika norādīts, ka viss ir atkarīgs no pašu iedzīvotāju iniciatīvas un organizētības pakāpes. **Lai efektīvi kontrolētu valsts ierēdņu darbu, iedzīvotājiem nepieciešams veidot rīcībspējīgas sabiedriskās organizācijas.** Turklāt tām jābūt pietiekoši profesionālām, lai varētu kompetenti diskutēt ar valsts pārstāvjiem par attiecīgajiem jautājumiem.

3. Padomju darbības efektivitāte

Sabiedrisko organizāciju iesaistīšanās efektivitāte ir visaugstākā tajās padomēs, kuru pieņemtie lēmumi ir saistoši institūcijai.

Padomju pieņemtajiem lēmumiem parasti ir rekomendējošs raksturs. Tas nozīmē, ka iesaistītās puses pārrunā konkrēto jautājumu, dalās pieredzē un meklē visām pusēm izdevīgāko problēmas risinājumu. Taču pieņemtie lēmumi valsts institūcijām nav saistoši, bet tiek izmantoti tikai kā papildinformācijas avots iestādēs, pie kurām padome ir dibināta.

Tajā pašā laikā daudzām padomēm, kurām ir gala lēmuma tiesības, netiek paredzēti nekādi kontroles vai lēmumu pārsūdzēšanas mehānismi, kas var tikt izmantots neskaidru, šauras intereses lobējošu lēmumu pieņemšanā.

Lai novērstu tamlīdzīgus riskus ir skaidri jānosaka padomju darbības kontroles un lēmumu pārsūdzēšanas mehānismi, kā arī skaidri jānorāda padomju statuss.

Padomes darbs lielā mērā ir atkarīgs no tā, kas ir padomes priekšsēdētājs, kādu iniciatīvu šis cilvēks izrāda, sasaucot sēdes, iekļaujot dažādus jautājumus padomes sēdes kārtībā, piedaloties un paužot padomes viedokli citās sanāksmēs. **Tas, cik lielā mērā padomes pieņemtie lēmumi tiek ņemti vērā, izstrādājot konkrētas likuma normas, piešķirot projektiem finansējumu, bieži vien ir atkarīgs no valsts pārvaldes vadītāja attieksmes pret padomi.** Ja konkrētā amatpersona uzskata, ka padomes lēmumi ir jāņem vērā, tad arī viņa pakļautībā esošie valsts institūcijas darbinieki ievēro padomes ieteikumus.

Lai padomes pieņemtie lēmumi atbilstu plašas sabiedrības interesēm, ir ļoti nozīmīgi **panākt līdzsvaru starp dažādiem viedokļiem.** To var nodrošināt, iesaistot sabiedrības pārstāvjus ar savstarpēji pretējām interesēm, kā piemēram, arodbiedrības, darba devēji un valsts. Pētījuma ietvaros tika novērots, ka atsevišķās padomēs tiek iesaistīta tikai daļa no attiecīgajā nozarē strādājošām organizācijām. Tādā gadījumā var pastāvēt šauru interešu lobēšana.

4. Atklātība padomju darbā

Sabiedrības pārstāvju iesaistīšana pati par sevi vēl negarantē pilnīgu padomju darba atklātību.

Informāciju par padomes darbu parasti izplata, nosūtot pieņemtus lēmumus visiem padomes locekļiem, kuru atbildība ir iepazīstināt savas organizācijas ar šiem dokumentiem. Gadījumā, ja padomes locekļi ir iesaistīti kā eksperti, nevis kā noteiktas sabiedriskas organizācijas pārstāvji, šāds uzdevums nav jāpilda. Svarīgākie lēmumi parasti tiek paziņoti preseī ar preses informācijas vai preses brīfingu palīdzību. Dažu padomju nolikumos ir norādīta konkrēta informācija, kura ir regulāri jāpublicē: piemēram, izmaiņas dažādos tarīfos, atskaites par padomes darbu. Tomēr papildu nolikumos noteiktajām informācijas publicēšanas vietām vairākām padomēm ir arī savas mājas lapas internetā.

Lai palielinātu padomju darbības caurskatāmību, jānosaka prasība visām padomēm publicēt informāciju par to darbību kā minimums interneta versijā, jo pašreizējā situācijā dažkārt rodas situācijas, ka vienīgā par padomi publiski iegūstamā informācija ir padomes nolikums un lēmums par tās sastāvu. Netiek

kontrolēts vai un kādā veidā sabiedrības pārstāvji pilda savu pienākumu iepazīstināt tos deleģējušās organizācijas par padomes pieņemtajiem lēmumiem. Ļoti bieži tālāka informācijas aprīte nenotiek.

5. Padomju veidošanas iniciatīva

Lai arī ir skaidrs, ka pašai sabiedrībai ir nepieciešams nodrošināt savu interešu regulāru ievērošanu, tomēr valsts institūcijām ir jābūt tām, no kuru puses ir jānāk iniciatīvai. Tieši valsts pārvaldē strādājošie ir labāk informēti par valsts pārvaldes darbības iespējām, tādēļ tai kā institucionāli organizētai vienībai ir jāaicina pilsonisko sabiedrību uz abpusēji izdevīgu dialogu.

Taču diemžēl ir ļoti maz valsts institūciju, kas ir patiesi ieinteresētas informēt un radīt izpratni sabiedrībā par pieņemtajiem lēmumiem, kā arī panākt atgriezenisko saiti. Valsts un pašvaldību institūciju pārstāvji lielākoties neizprot šī procesa milzīgo nozīmi sava tēla spodrināšanā un pieņemto lēmumu atbilstības nodrošināšanā plašas sabiedrības vajadzībām.

6. Nepieciešamība normatīvi regulēt lobēšanu

Augstāk minētie secinājumi par padomju izveides un lēmumu pieņemšanas atklātumu, kā arī lēmumu nozīmīgumu norāda uz problēmām šajā jomā, kuras var risināt, normatīvi regulējot lobēšanu mūsu valstī. Lai arī padomju darbība attiecas tikai šobrīd atklātāko lobēšanas veidu, ir acīmredzama nepieciešamība to sistematizēt un padarīt viendabīgāku.

**PIELIKUMS NR. 1
MK APSTIPRINĀTAS PADOMES,
KURU NOLIKUMI PUBLICĒTI INFORMATĪVAJĀ DATU BĀZĒ NAIS⁶⁴.**

1. Administratīvi teritoriālās reformas padome
2. Akcizēto preču padome
3. Augstākās izglītības padome
4. Apmācības uzraudzības inspekcijas padome
5. Bezpeļņas organizācijas valsts akciju sabiedrības "Valsts informācijas tīkla aģentūra" padome
6. Bezpeļņas organizācijas valsts akciju sabiedrības "Privatizācijas aģentūra" padome
7. Bēgļu lietu apelācijas padome
8. Bruņojuma kontroles padome
9. Ceļu satiksmes drošības padome
10. Eiropas Integrācijas padome
11. Eiropas savienības izglītības programmu koordinācijas padome
12. Energoapgādes regulēšanas padome
13. Engures ezera dabas parka padome
14. Finanšu ministrijas Izložu un azartspēļu uzraudzības inspekcijas padome
15. Garīgo lietu padome
16. Ģenētiski modificēto organismu uzraudzības padome
17. Ģeodēzijas un kartogrāfijas koordinācijas padome
18. Grāmatvedības standartu konsultatīva padome
19. Iekšējā audita padome
11. Iepakojuma apsaimniekošanas padome
12. Imunizācijas valsts padome
13. Informācijas sabiedrības nacionālo padome
14. Integrētās valsts nozīmes informācijas sistēmas uzraudzības padome
15. Invalīdu lietu nacionāla padome
16. Īpaši jutīgo teritoriju apsaimniekošanas pasākumu koordinācijas padome
17. Īpaši aizsargājamās kultūrvēsturiskās teritorijas "Abavas ieleja" padome
18. Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome
19. Kartogrāfijas koordinācijas padome
20. Konkurences padome
21. Konsultatīvā nodokļu likumdošanas padome

⁶⁴ _

22. Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas jautājumos
23. Konsultatīvā padome Nacionālās taupības programmas koordinācijai
24. Konsultatīvā padome tirgus intervences pasākumu īstenošanai
25. Korupcijas novēršanas padome
26. Kvalitātes nodrošināšanas nacionālās programmas koordinācijas padome
27. Ķemeru nacionālā parka konsultatīva padome
28. Latviešu valodas apguves valsts programmas koordinācijas padome
29. Latvijas Attīstības konsultatīvā padome
30. Latvijas Bibliotēku padome
31. Latvijas Būvniecības padome
32. Latvijas integrācijas Ziemeļatlantijas līguma organizācijā (NATO) padome
33. Latvijas Muzeju padome
34. Latvijas Nacionāla akreditācijas padome
35. Latvijas Nacionālā radio un televīzijas padome
36. Latvijas Nacionālā sporta padome
37. Latvijas sabiedrības integrācijas padome
38. Latvijas ostu padome
39. Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome
40. Latvijas vides aizsardzības fonda padome
41. Latvijas Zinātnes padome
42. Lauksaimniecības konsultatīvā padome
43. Lauku attīstības konsultatīvo padome
44. Ministru Kabineta Apbalvošanas padome
45. Muitas tarifu padome
46. Nacionālā augu šķirņu padome
47. Nacionālā kino padome
48. Nacionālā lopbarības padome
49. Nacionālā metroloģijas padome
50. Nacionālās standartizācijas padome
51. Nacionālās trīspusējās sadarbības padome
52. Noguldījumu garantiju fonda padome
53. Noziedzības novēršanas padome
54. Pašvaldību aizņēmumu un galvojumu kontroles un pārraudzības padome
55. Pašvaldību finansu izlīdzināšanas fonda padome
56. Pašvaldību vienotās informācijas sistēmas projekta uzraudzības padome

57. Patentu valdes Apelācijas padome
58. Pārtikas padome
59. Profesionālās izglītības sadarbības padome
60. Radiācijas drošības padome
61. Reģionālās attīstības padome
62. Rezidentu sadales konsultatīvās padome
63. Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padome
64. Sabiedrības integrācijas fonda padome
65. Satiksmes biroja padome
66. Sociālās palīdzības fonda padome
67. Šķirnes dzīvnieku audzēšanas konsultatīvās padome
68. Spirta monopola padome
69. Sporta nozares ekspertu padome
70. Sociālās apdrošināšanas padome
71. Telekomunikāciju tarifu padome
72. Tirgus uzraudzības padome
73. Vadības audita padome
74. Valsts apdrošināšanas uzraudzības inspekcijas padome
75. Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Hipotēku un zemes banka" konsultatīvo padome
76. Valsts akciju sabiedrības "Latvijas krājbanka" padome
77. Valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" padome
78. Valsts akciju sabiedrības "Valsts nekustamā īpašuma aģentūra" padome
79. Valsts arhīvu padome
80. Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome
81. Valsts ieņēmumu dienesta Informatizācijas projekta uzraudzības padome
82. Valsts ilgtermiņa mērķprogrammas "Lībieši Latvijā" vadības padome
83. Valsts pārvaldes reformas padome
84. Valsts pārvaldes reformas stratēģijas ieviešanas vadības un koordinācijas padome
85. Veselības aprūpes stratēģijas konsultatīvo padome
86. Vērtspapīru tirgus komisijas padome
87. Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvā padome
88. Zivju fonda padome
89. Zivsaimniecības konsultatīvās padome

PIELIKUMS NR. 2 PAMATINFORMĀCIJA PAR PADOMĒM

	Padome	Darbības sākums	Locekļu skaits	Sēžu biežums
1	Administratīvi teritoriālās reformas padome	1999	16	1 x 2 mēnešos
2	Augstākās izglītības padome	1996	12	1x nedēļā
3	Ceļu satiksmes drošības padome	1996	20	2-3 x gadā
4	Eiropas integrācijas padome	1995	15	1 x mēnesī
5	Eiropas Savienības izglītības programmu koordinācijas padome	1997	15	Neregulāri, praktiski darbība pārtraukta
6	Energoapgādes regulēšanas padome	1996	10	1 x mēnesī
7	Grāmatvedības padome	1997	13	1 x 2 mēnešos
8	Iekšējā audita padome	1999	5	Ne retāk kā 2 x Gadā
9	Informācijas sabiedrības nacionālā padome	2000	19	Vismaz 1 x trijos mēnešos
10	Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome	1995	21	4 x gadā
11	Īpaši atbalstāmo reģionu attīstības padome	1997 ⁶⁵	-	-
12	Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas jautājumos	2000	17	1 x divos vai trijos mēnešos
13	Korupcijas novēršanas padome	1997	15	Ne retāk, kā reizi ceturksnī
14	Kemeru nacionālā parka konsultatīvā padome	1998	14 (15)	1 x trijos mēnešos
15	Latvijas būvniecības padome	1996	Pētījuma laikā tika pārveidota	
16	Latvijas muzeju padome	1998	15	1x 1-2 mēnešos
17	Latvijas Nacionālā Sporta padome	1996	12	1 x mēnesī
18	Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome	1999	20	1 x 2 mēnešos
19	Latvijas zinātnes padome	1990	20	12 x gadā
20	Muitas tarifu padome	1995	9	2 x gadā
21	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome	1999	21	1 x 2 mēnešos
22	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padome	1995	11	1 x mēnesī
23	Pārtikas padome	1996	12	1 x 3 mēnešos
24	Profesionālās izglītības sadarbības padome	2000	13	1 x divos mēnešos vai biežāk
25	Reģionālās attīstības padome	1997	10	1-2 x mēnesī
26	Sociālās apdrošināšanas padome	1994 ⁶⁶	-	-
27	Sociālās palīdzības fonda padome	1996	7	2 x gadā
28	Telekomunikāciju tarifu padome	1993	7	20 x gadā
29	Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome	1998	11	1 x mēnesī
30	Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome	1996	26	1 x mēnesī

⁶⁵ - Darbojas reģionos vietas, līdz ar to dziļāk netika pētīta.

⁶⁶ - No 1999. gada iekļauta NTSP kā viena no apakšpadomēm.

PIELIKUMS NR. 3 INTERVIJU JAUTĀJUMI

10. Jautājumu komplekts sabiedrības pārstāvim :

1. Kāds ir padomes mērķis, uzdevums un jēga?
2. Kādas ir sabiedrības pārstāvja funkcijas padomē?
3. Kā viedokli Jūs pārstāvat padomē- savu personīgo vai organizācijas kopīgo?
4. Vai Jūs konsultējaties ar citiem savas organizācijas vai pārstāvētās jomas speciālistiem pirms padomes sēdēm?
5. Kā Jūs informējat sabiedrību vai pārstāvēto grupu par padomē pieņemtajiem lēmumiem?
6. Vai Jūsu viedoklis tiek ņemts vērā padomes sēdēs?
7. Vai padomē nevajadzētu iekļaut arī citu sabiedrisko organizāciju pārstāvjus?
8. Cik veiksmīga ir piesaistīto sabiedrības pārstāvju (NVO) atlase?
9. Kādā veidā ir iespējams izvairīties no šauru interešu lobēšanas padomes darbā?
Vai vispār ir novēroti šādi lobēšanas gadījumi?
10. Kā citi sabiedrības locekļi var kontrolēt un/ vai piedalīties padomes darbā?

2. Jautājumu komplekts atbildīgajam par attiecīgo padomi:

1. Formulējiet padomes mērķus, uzdevumus un jēgu.
2. Pēdējā laika veikums- apraksts+ dokumenti.
3. Lielākie sasniegumi, būtiskākie veikumi- apraksts+ dokumenti.
4. Kad padome uzsāka darbu?
5. Cik bieži padome tiekas?
6. Cik ir padomes locekļu?
7. Pēc kāda principa notikusi padomes locekļu izvēle?
8. Kādi ir padomes locekļu pienākumi?
9. Kāpēc tika? Netika iesaistīts sabiedrības pārstāvis?
10. Ja tika, tad, vai starp iemesliem bija:
 - a) papildus ekspertīze;
 - b) sabiedrības formāla pārstāvniecība;
 - c) lielāka atklātība un atbildība padomes vai nozaru darbībā.
11. Pēc kāda principa izvēlēts sabiedrības pārstāvis/ pārstāvji?
12. Vai sabiedrības pārstāvjiem ir kāds specifisks uzdevums?
13. Kāds pārstāvniecības līmenis tiek gaidīts no sabiedrības pārstāvjiem:
 - a) pārstāv sevi pašu;
 - b) pārstāv savu organizāciju;
 - c) pārstāv plašāku sabiedrību?
14. Vai konkrētie pārstāvji regulāri piedalās padomes darbā?
15. Vai sabiedrības pārstāvjiem pastāv kāda rotācija, nomaņas, atsaukšanas mehānismi? Vai tādi gadījumi ir bijuši?
16. Kādu ieguldījumu devis sabiedrības pārstāvis- spilgtākie piemēri; viedoklis par kopējo darbību, fonu u.tml.?
17. Ja būtu jānosauc problēmas, kas rodas līdz ar sabiedrības pārstāvja/ pārstāvju piedalīšanos šādā procesā, kādas tās būtu?

PIELIKUMS Nr 3 PADOMJU FUNKCIJAS

	Padome	Funkcijas
1	Administratīvi teritoriālās reformas padome	Reformas koordinācija (izskata un dod atzinumus, apstiprina metodiku, sagatavo priekšlikumus projektiem). Tas ir valdības konsultēšanās process ar pašvaldībām.
2	Augstākās izglītības padome	Augstskolu akreditācija, profesoru un asociēto profesoru apstiprināšana, augstākās izglītības standartu noteikšana, augstākās izglītības koncepcijas izstrāde, augstākās izglītības plānošana un izvērtēšana
3	Ceļu satiksmes drošības padome	Koordinē institūciju, organizāciju darbību; programmas pilnveidošanu un īstenošanu; ceļu satiksmes vadības pilnveidošanu; izskata priekšlikumus un pieņem lēmumus par pasākumiem; sniedz atzinumus par naudas līdzekļu piesaistīšanu, tiesību aktu projektiem; koordinē mācību procesu, izvērtē stāvvokli atsevišķos rajonos; koordinē darbu ar masu informācijas līdzekļiem, organizē konferences, seminārus u.tt., veido fondu un apstiprina tā izlietojumu.
4	Eiropas integrācijas padome	Koordinēt dažādu valsts institūciju darbību, lai sekmētu Latvijas integrāciju Eiropas Savienībā.
5	Eiropas Savienības izglītības programmu koordinācijas padome	No padomes nolikuma: "izstrādāt izglītības programmu "Socrates", "Leonardo da Vinci", un Youth for Europe" darbības prioritātes un finansējuma principus Latvijā un iesniegt to izvērtēšanai izglītības un zinātnes ministram un attiecīgo nozaru ministriem"
6	Energoapgādes regulēšanas padome	Sabiedrisko pakalpojumu regulēšana elektroenerģijas, dabasgāzes, sašķidrinātās gāzes un siltumapgādes jomās. Padome izsniedz licences, nosaka tarifus un veicina konkurenci, vienlaicīgi aizsargājot patērētāju intereses
7	Grāmatniecības padome	Veido grāmatniecības politikas izstrādi valstī, pieņem ar to saistītus lēmumus, kam ir konsultējošs raksturs.
8	Iekšējā audita padome	Izvērtēt ministriju un citu valsts pārvaldes iestāžu izstrādātos stratēģiskos audita plānus. Sniegt ieteikumus iekšējā audita darba pilnveidošanā un uzlabošanā.
9	Informācijas sabiedrības nacionālā padome	Veicināt informācijas un zināšanu popularizēšanu valstī, iesniegt MK ziņojumus par normatīvo aktu izstrādi informācijas sabiedrības veidošanai, par augstākās izglītības un zinātnes informācijas institūciju darbu; informēt sabiedrību par informācijas sabiedrības veidošanos; koordinēt programmu "e-Latvija".
10	Izglītības darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības pilnveides konsultatīvā padome	Veikt ekspertīzi par situāciju izglītības darbinieku izglītošanā, par šīs izglītības shēmām; izstrādāt priekšlikumus par uzlabojumiem šajā jomā; konsultēt IZM šajā jomā.
11	Īpaši atbalstāmo reģionu padome	Koordinēt dažādu ārējās ekonomiskās politikas veidošanā iesaistīto institūciju darbību šajā jomā, veidot datubāzi par ārvalstu interesēm un iespējām ar tām sadarboties ekonomikas jomā.
12	Konsultatīvā padome ārējās ekonomiskās politikas koordinācijas jautājumos	Koordinē to organizāciju darbību, kas nodarbojas ar ārējās ekonomikas politikas veidošanu.
13	Korupcijas novēršanas padome	Koordinēt korupcijas novēršanas stratēģijas izstrādi un īstenošanu.

1 4	Ķemeru nacionālā parka konsultatīvā padome	Izstrādāt un nacionālā parka dabas aizsardzības plānu, veicināt tā ieviešanu; sekmēt dažādu pušu sadarbību parka izveides mērķu īstenošanai; pārraudzīt parka administrācijas darbu; pieņemt lēmumus sakarā ar parka darbību.
1 5	Latvijas Būvniecības padome	Izvērtē un dod priekšlikumus ar nozari saistīto koncepciju, stratēģiju un programmu izstrādē; izvērtē priekšlikumus par būvniecības tiesību aktu izstrādi; piedalās programmu sagatavē, kas vērstas uz nozares tiesību aktu saskaņošanu ar ES tiesību normām un kontrolē to realizāciju; novērtē starptautiskos konkursus, sniedz ieteikumus valsts pasūtījuma organizēšanā; izvērtē priekšlikumus speciālistu profesionālās sagatavošanas stratēģijas izstrādē, piedalās izglītības programmu izstrādē un novērtējuma kritēriju noteikšanā; recenzē sabiedriski svarīgu būvju projektus.
1 6	Latvijas muzeju padome	Veicina valsts stratēģijas izstrādi muzeju jomā, sniedz atzinumus.
1 7	Latvijas Nacionālā Sporta padome	Koordinē darbību un intereses politikas īstenošanai, piedalās attīstības stratēģijas, koncepciju, programmu, normatīvo aktu izstrādē, izskata priekšlikumus par sporta objektu izmantošanu, veicina sadarbību ar sporta organizācijām, sagatavo priekšlikumus par sistēmas pilnveidošanu, tās darbību un finansēšanu.
1 8	Latvijas Tūrisma konsultatīvā padome	Saskaņo iesaistīto institūciju, organizāciju intereses un darbību, veicina nozares integrāciju valsts attīstības procesā, piedalās normatīvo aktu izstrādē, atbalsta popularizēšanu, reklāmas pasākumus, sniedz priekšlikumus ministram un aģentūrai attīstības jomā, izvērtē priekšlikumus par profesionālās sagatavošanas stratēģiju, piedalās kvalifikācijas celšanas programmu izstrādē; sagatavo priekšlikumus tirgvedības plānu izstrādei un nozares izpētei, veicina sadarbību ar organizācijām.
1 9	Latvijas zinātnes padome	Nosaka finansējuma apmēru katrai zinātnes nozari likumā par valsts budžetu attiecīgajam gadam fundamentāliem un lietišķiem pētījumiem paredzēto finansu līdzekļu ietvaros.
2 0	Muitas tarifu padome	Galvenais uzdevums: konkursa kārtībā sadalīt starptautiskajos nolīgumos paredzētos muitas tarifu kvotus konkrētiem importētājiem vai eksportētājiem.
2 1	Nacionālā trīspusējās sadarbības padome	Veicināt trīs pušu sadarbību un nodrošināt saskaņotu problēmu risināšanu (izskatīt normatīvo aktu projektus, veicināt sadarbību, būt par samierinātāju kolektīvajos strīdos).
2 2	Pārtikas padome	Koordinē valsts politikas izstrādi: sagatavo priekšlikumus par līdzdalību starptautiskās organizācijās, starptautisku noteikumu atzīšanai Latvijā, izskata un akceptē normatīvo aktu projektus pirms to izskatīšanas MK; izskata sūdzības, kas saistītas ar Pārtikas centra darbību, organizē informācijas apmaiņu un publikācijas masu medijos.
2 3	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda padome	Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas sistēmas un fonda izpildes pārraudzība-pārrauga likuma, noteikumu izpildi, pieņem lēmumus par savstarpējo norēķinu kārtību, izskata, apkopo, izstrādā priekšlikumus grozījumiem, papildinājumiem likumā.
2 4	Profesionālās izglītības sadarbības padome	Sniegt ieteikumus un atzinumus Izglītības un zinātnes ministrijai profesionālās izglītības valsts politikas un stratēģijas izstrādes un īstenošanas jomā; arī koordinēt valsts, pašvaldību, darba devēju un darbinieku organizāciju sadarbību profesionālās izglītības jomā.
2 5	Reģionālas attīstības padome	Nosaka attīstības stratēģiju, izvērtē un iesniedz priekšlikumus MK, izvērtē reģionu attīstības iespējas, apstiprina uzņēmumu sarakstu, kuriem ir tiesības uz nodokļa atlaidi, pārrauga fonda izlietojumu.

2 6	Sociālās apdrošināšanas padome	-
2 7	Sociālās palīdzības padome	Nodrošina ieinteresēto pušu līdzdalību fonda darbā. Nodrošina atklātuma principu, izstrādā priekšlikumus par fonda darbības politiku, gada budžetu, izvērtē fonda darbības rezultātus.
2 8	Telekomunikāciju tarifu padome	Regulē telekomunikāciju pakalpojumu tarifus
2 9	Valsts bezpeļņas akciju sabiedrības "Kultūrkapitāla fonds" padome	Pārrauga fonda darbību, lemj par darbības stratēģiju, kontrolē valdes darbību, pārbauda budžetu un fonda gada pārskatu, izstrādā nolikumus, organizē atklātu konkursu, izstrādā projektu iesniegšanas kārtību, nosaka fonda līdzekļu sadales termiņus, apjomus un kārtību, pārstāv fondu tiesā.
3 0	Vides aizsardzības fonda konsultatīvā padome	Veicina fonda darbības atklātumu un saikni ar sabiedrību, iesaista dažāda profila ekspertus fonda projektu vērtēšanā, aizstāv sabiedrisko organizāciju intereses fonda darbībā. Konsultē fonda lēmumu pieņemšanā attiecībā uz izskatāmajiem projektiem.